

FACT FUL NESS

**Dlaczego
świat
jest lepszy,
niż myślimy,
czyli jak
stereotypy
zastąpić
realną
wiedzą**

Hans Rosling

**Ola Rosling
Anna Rosling Rönnlund**

MATERIAŁ ILUSTRACYJNY

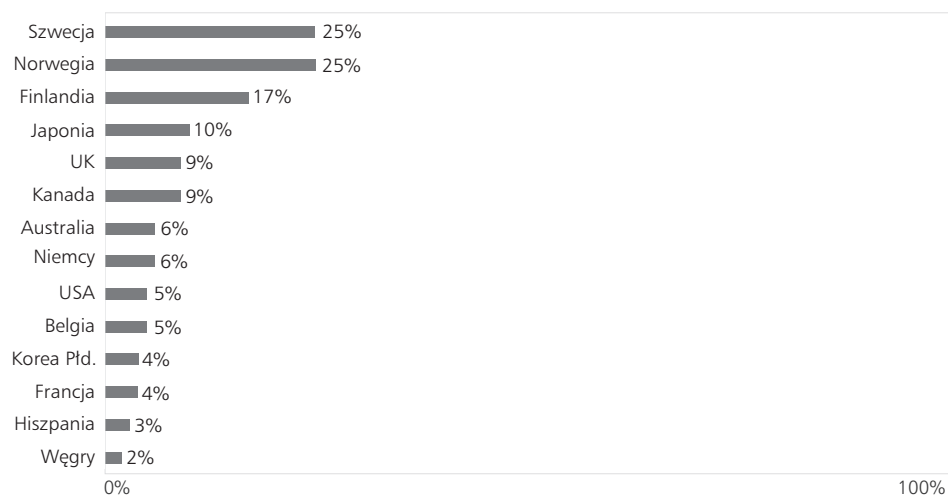
**Książka w wydaniu drukowanym zawiera ryciny i wykresy,
które można znaleźć poniżej. W nagraniu lektor
odsyła do konkretnych ilustracji, podając ich numer.**

Media Rodzina

WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 3 – poprawne odpowiedzi w procentach.

W ciągu ostatnich 20 lat liczba ludzi żyjących w skrajnym ubóstwie...?

(Właściwa odpowiedź: zmniejszyła się prawie o połowę)

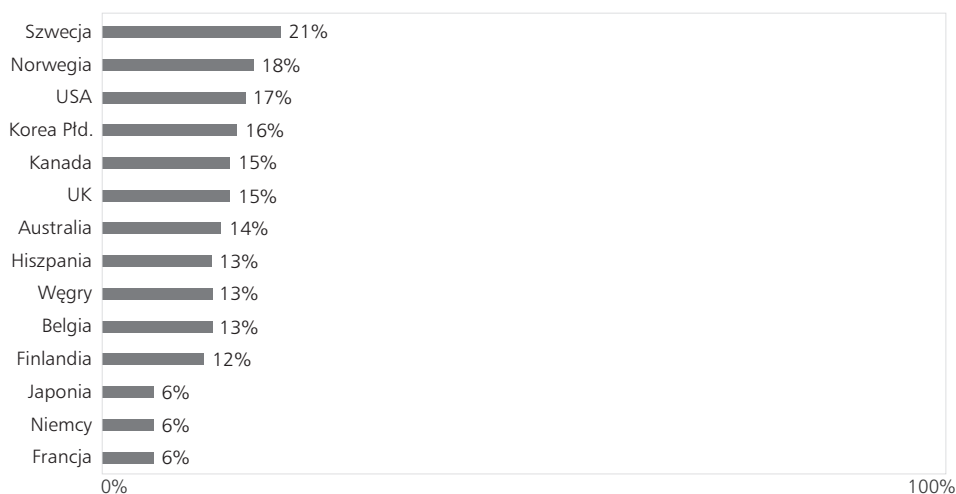
Źródła: Ipsos-MORI[1] i Novus [1]

Wykres 1

WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 9 – poprawne odpowiedzi w procentach.

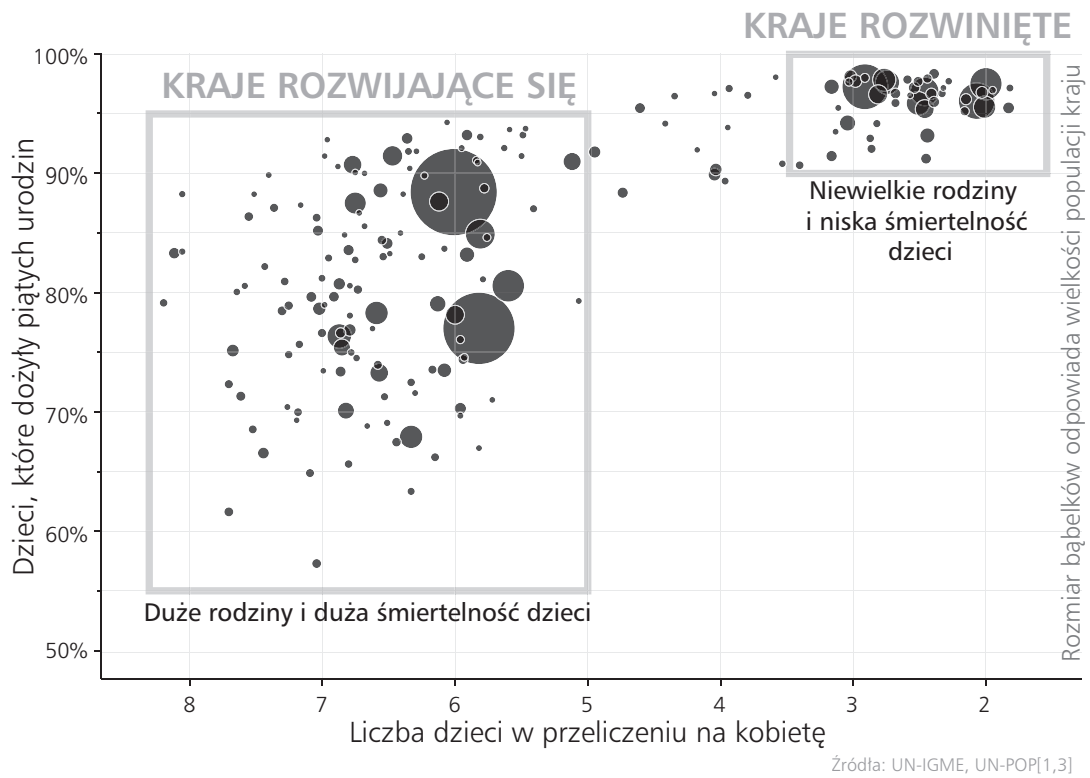
Jaki procent rocznych dzieci na świecie poddano szczepieniom?

(Właściwa odpowiedź: 80%)

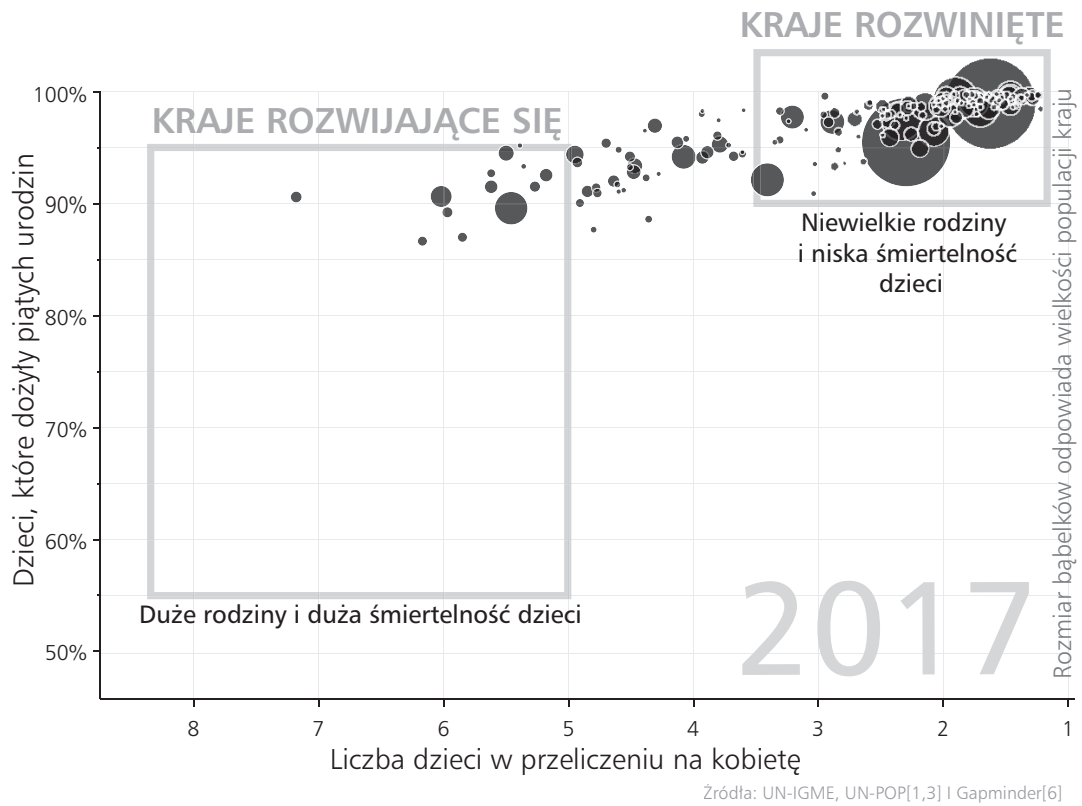

Źródła: Ipsos-MORI[1] i Novus [1]

Wykres 2

Wykres 3

Wykres 4

WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 1 – poprawne odpowiedzi w procentach.

Ile dziewcząt kończy szkołę podstawową w krajach o niskich dochodach?

(Właściwa odpowiedź: 60%)

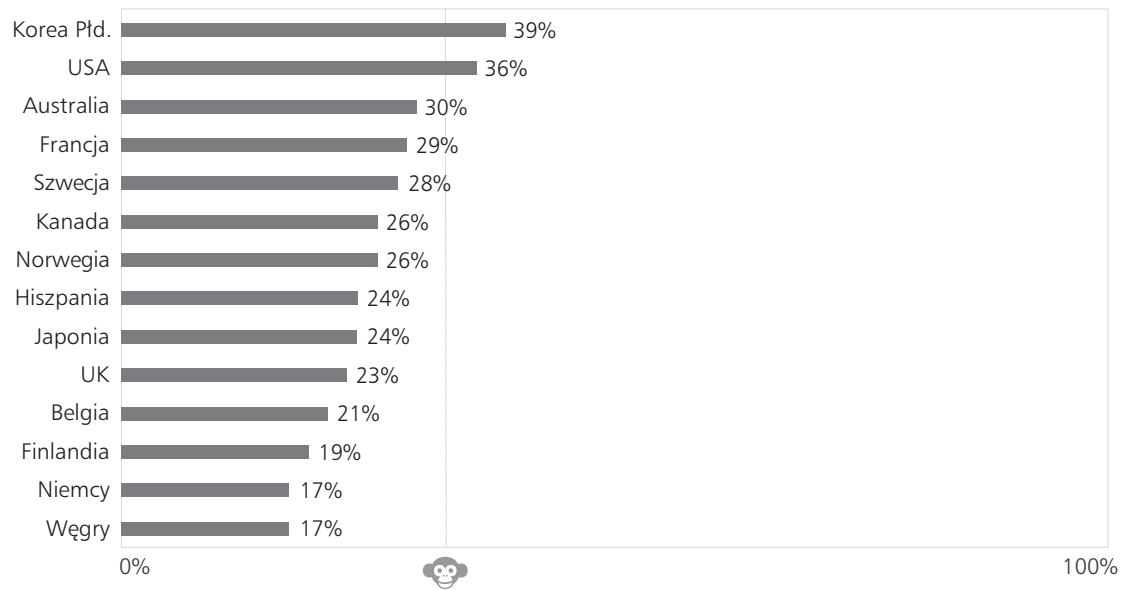
Źródła: Ipsos-MORI[1] i Novus [1]

Wykres 5

WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 2 – poprawne odpowiedzi w procentach.

Gdzie mieszka większość ludzi na Ziemi?

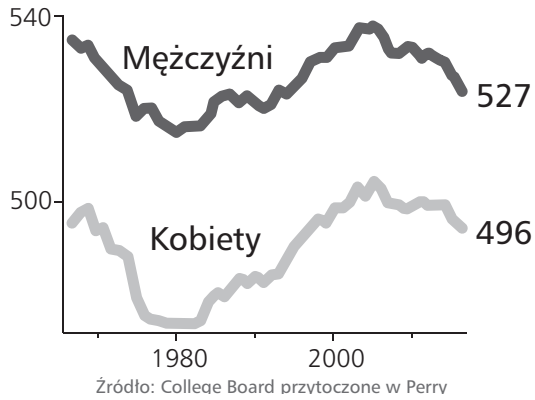
(Właściwa odpowiedź: w krajach o średnich dochodach)

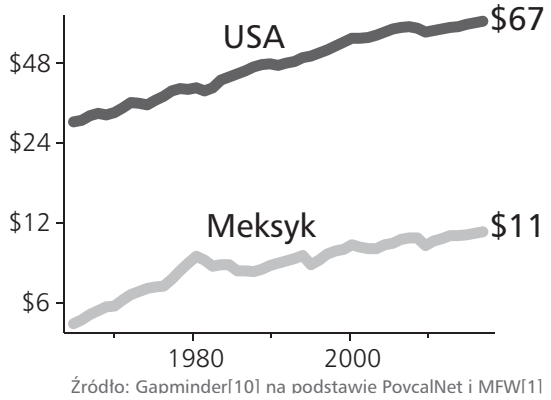
Źródła: Ipsos-MORI[1] i Novus [1]

Wykres 6

ŚREDNIE WYNIKI Z MATEMATYKI

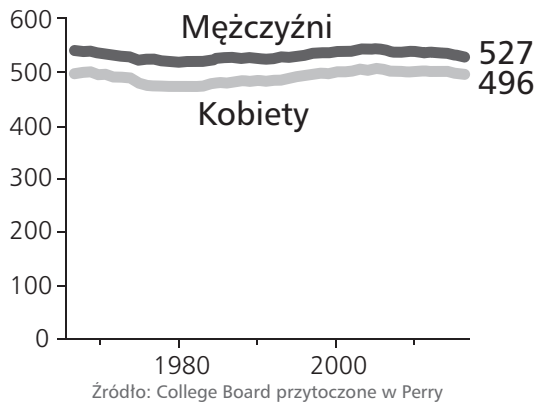

ŚREDNI DOCHÓD W USD NA DZIEŃ

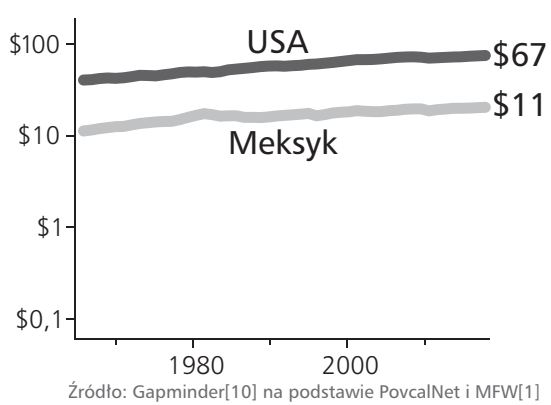

Wykresy 7 i 8

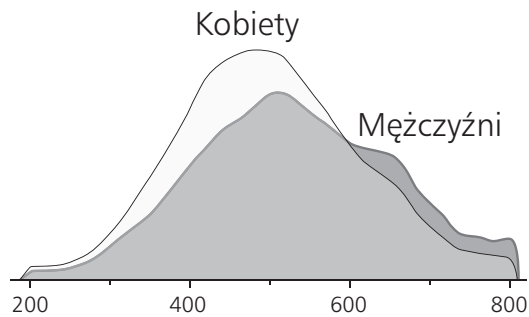
ŚREDNIE WYNIKI Z MATEMATYKI

ŚREDNI DOCHÓD W USD NA DZIEŃ

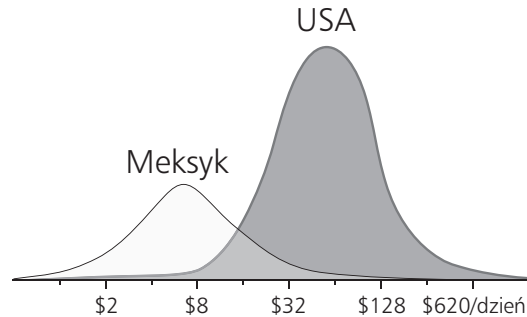

Wykresy 9 i 10

LICZBA OSÓB Z RÓŻNYMI WYNIKAMI Z MATEMATYKI W 2016 ROKU

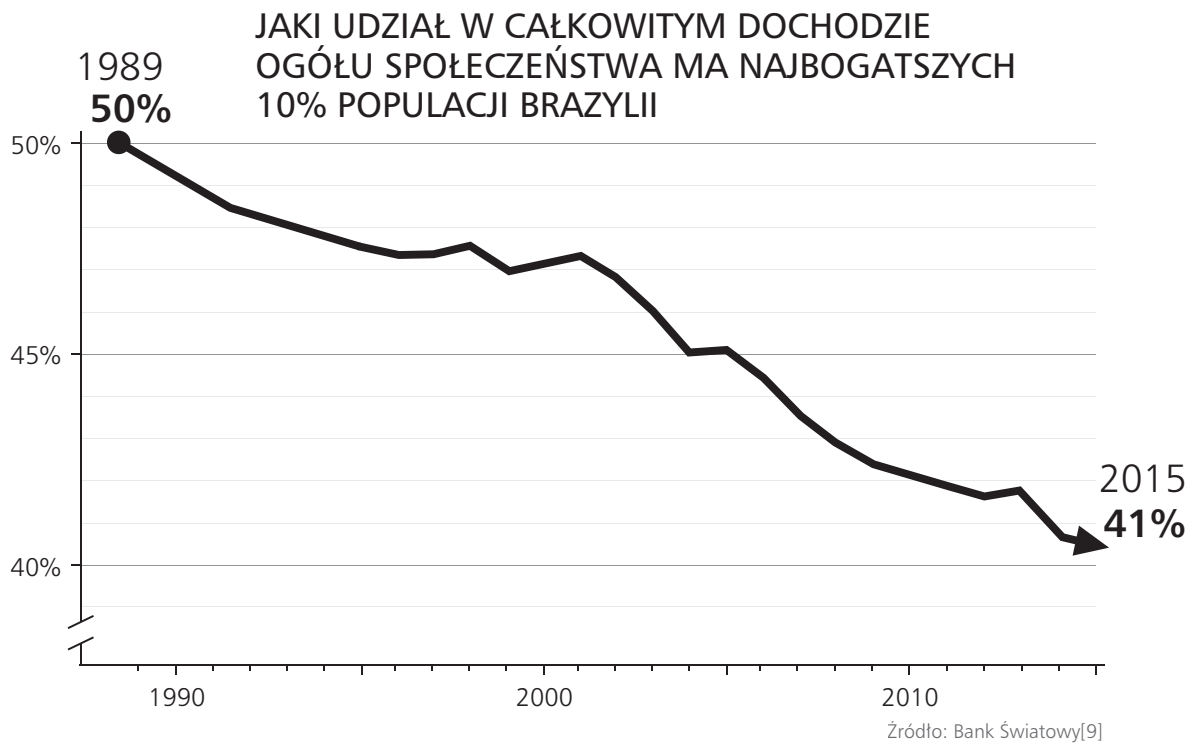
Źródło: College Board

LICZBA OSÓB Z RÓŻNYM DOCHODEM W 2016 ROKU

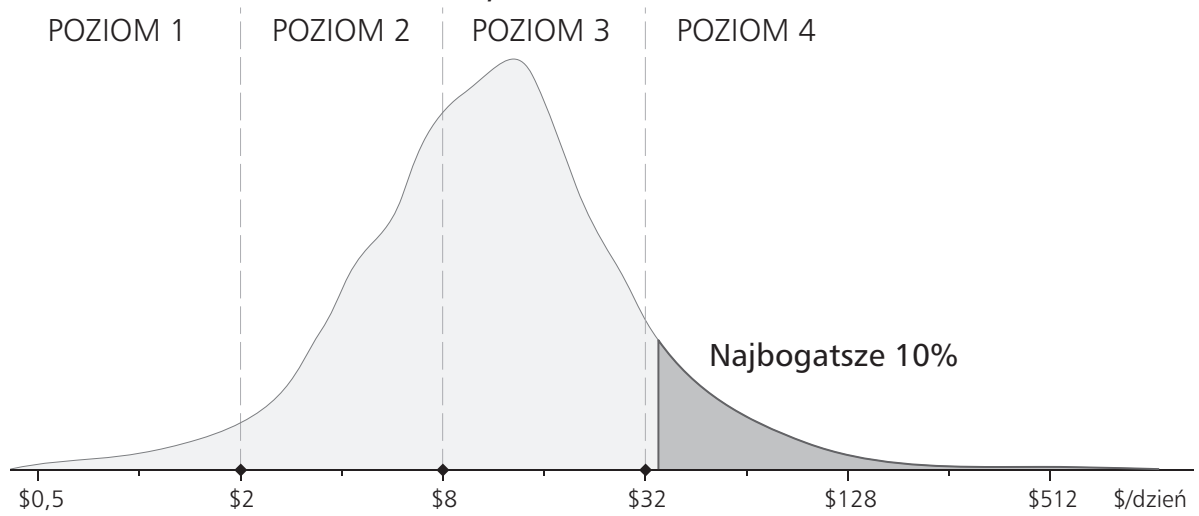
Źródło: Gapminder[8] na podstawie ENIGH, US-CPS & PovcalNet

Wykresy 11 i 12

Wykres 13

LICZBA LUDZI ŻYJĄCYCH NA RÓŻNYCH POZIOMACH DOCHODOWYCH W BRAZYLII, 2016

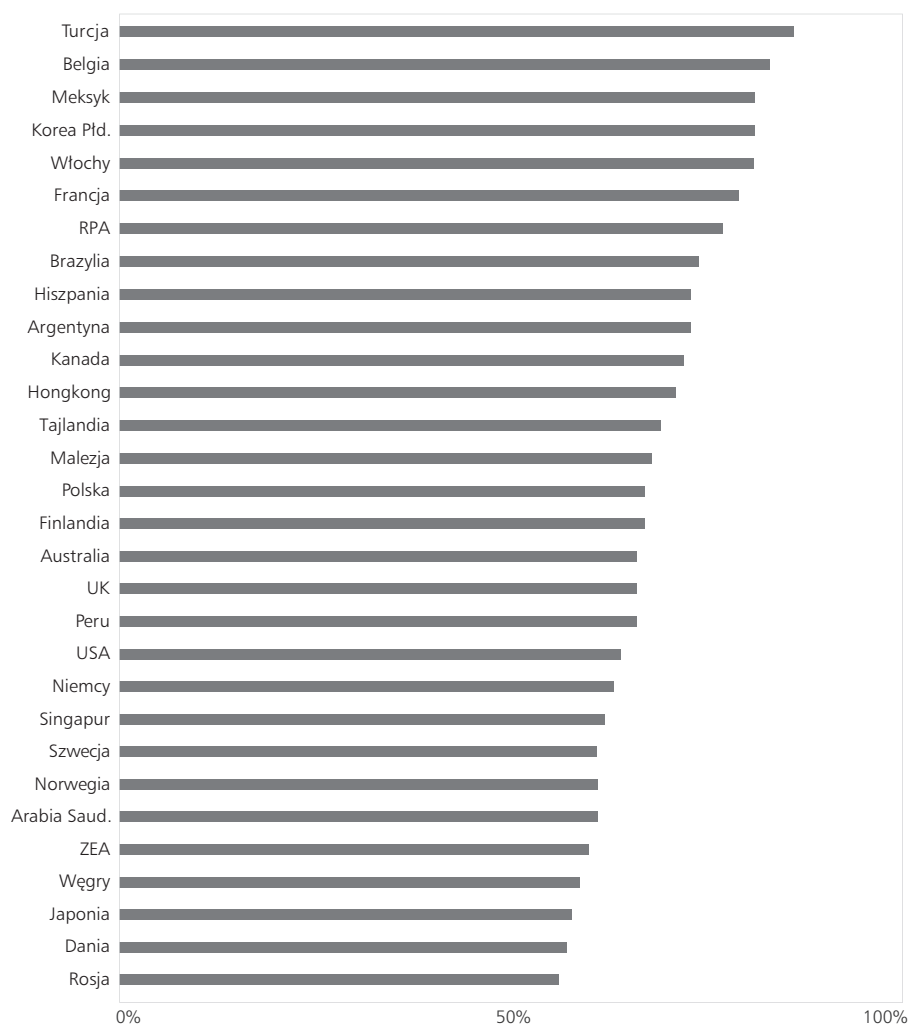
Źródło: Gampinder[8] na podstawie PovcalNet i CETAD Ministério da Fazenda (Brazylia)

Wykres 14

JAK WYGLĄDA SYTUACJA NA ŚWIECIE?

Procent osób, które wybrały odpowiedź „pogarsza się”.

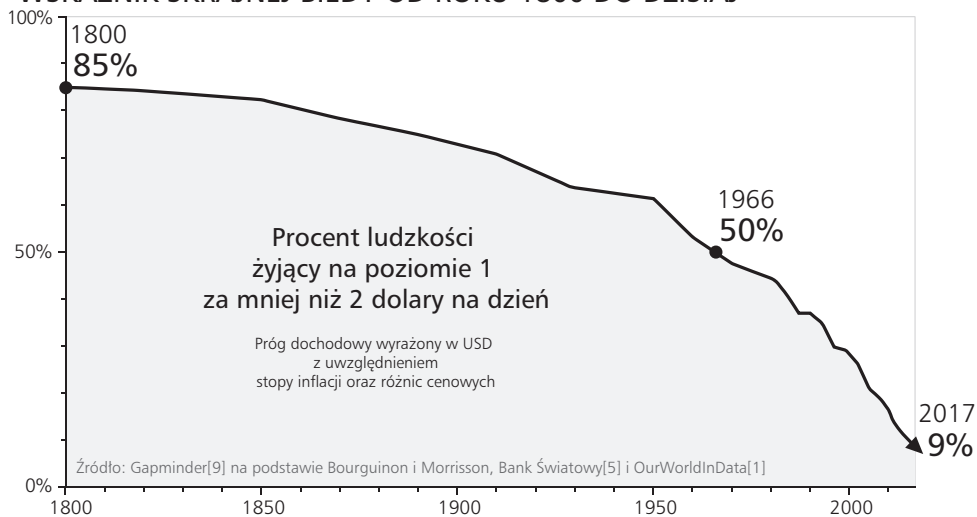
Ogólnie rzecz biorąc, czy według Ciebie sytuacja na świecie się poprawia, pogarsza czy pozostaje bez zmian?

Źródła: Yougov[1] i Ipsos-MORI[1]. Zob. gapm.io/better

Wykres 15

WSKAŹNIK SKRAJNEJ BIEDY OD ROKU 1800 DO DZISIAJ

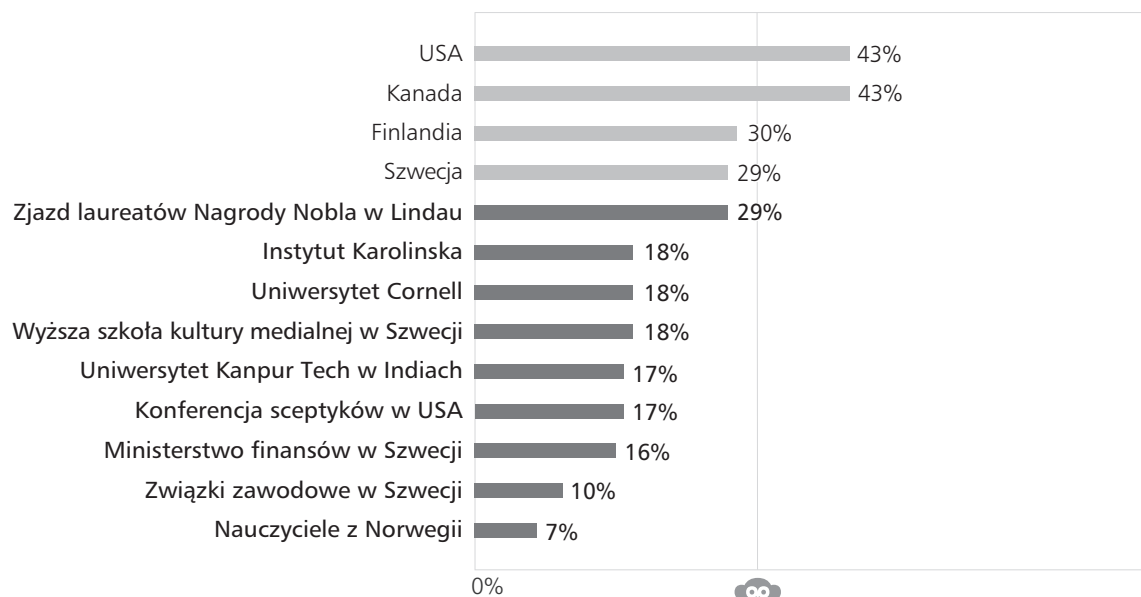

Wykres 16

WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 4 – poprawne odpowiedzi w procentach.

Jaka jest obecnie średnia długość życia na świecie? (Właściwa odpowiedź: 70 lat)

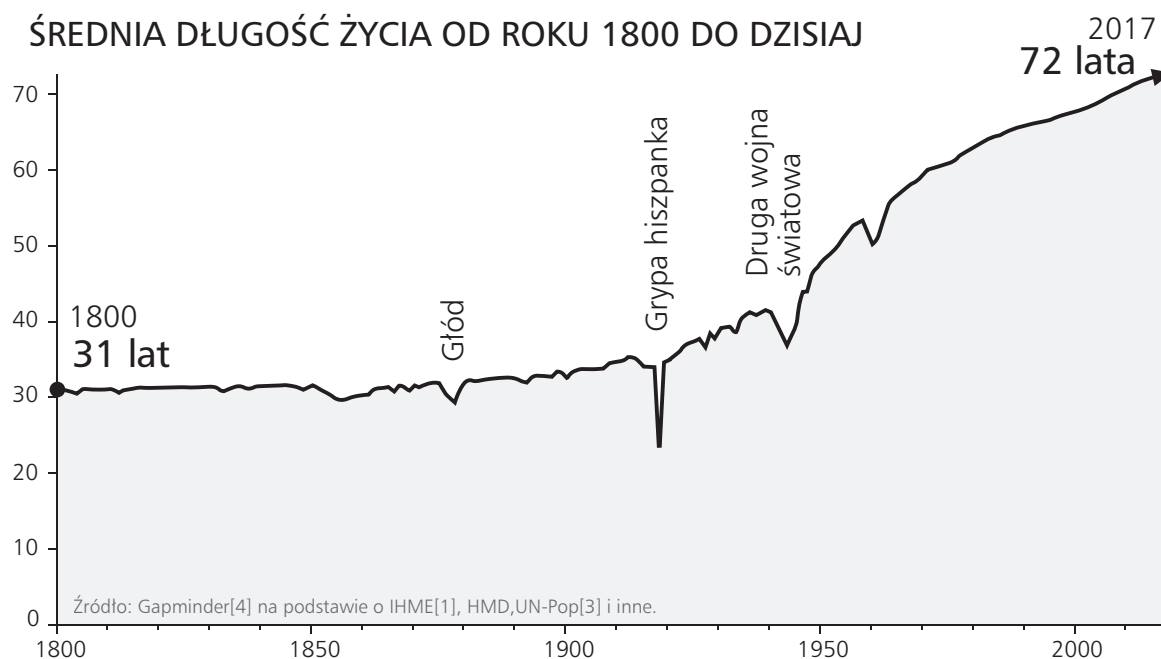
Ankiety przeprowadzone w krajach oraz podczas wybranych wykładów.

Źródła: Ipsos-Mori[1], Novus[1] i Gapminder[27]

Wykres 17

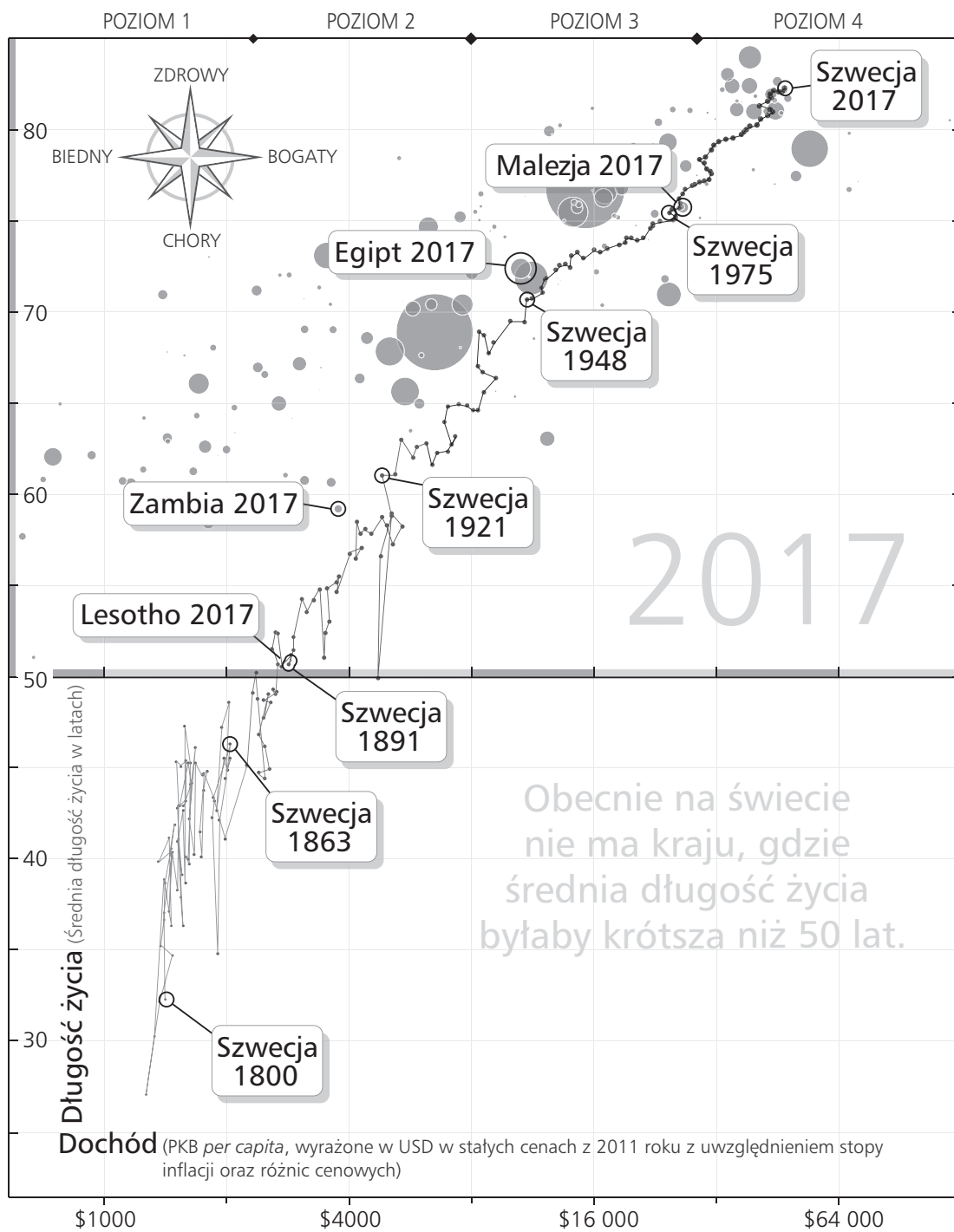
ŚREDNIA DŁUGOŚĆ ŻYCIA OD ROKU 1800 DO DZISIAJ

Wykres 18

POZIOM ZDROWIA I ZAMOŻNOŚCI W SZWECJI OD ROKU 1800 DO DZISIAJ

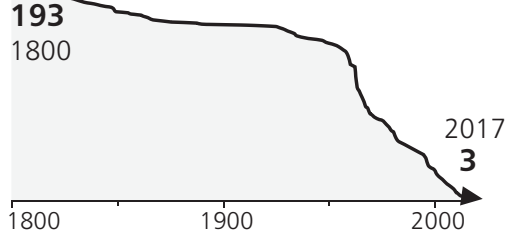
Źródła: Bank Światowy[1], MFW[1], IHME[1], UN-Pop[1] i Gapminder[1,2,3,4] na podstawie o Maddison[1,2].

Wykres 19

16 NEGATYWNYCH ZJAWISK, KTÓRE WYSTĘPUJĄ CORAZ RZADZIEJ

LEGALNE NIEWOLNICTWO

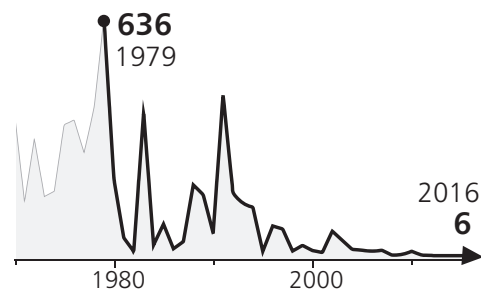
Kraje, w których przymusowa praca jest legalna lub praktykowana przez państwo (spośród 194)

Źródła: Gapminder[12], Pinker(2015), MOP[1-5].

WYCIEKI ROPY

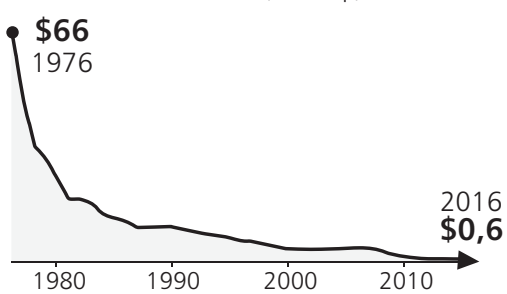
1000 ton ropy, które wyciekły z tankowców

Źródło: ITOFP

DROGIE PANELE SŁONECZNE

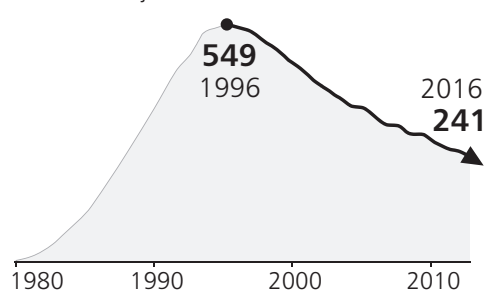
Średnia cena modułu PV (USD/Wp)

Źródło: OurWorldInData[9] na podstawie Lafond i in.(2017)

INFEKCJE HIV

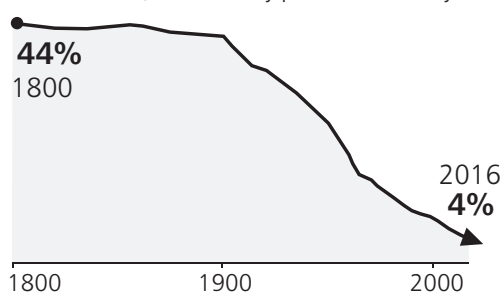
Nowe infekcje HIV na milion osób

Źródło: Gapminder[13] na podstawie UN-AIDS

ZGONY DZIECI

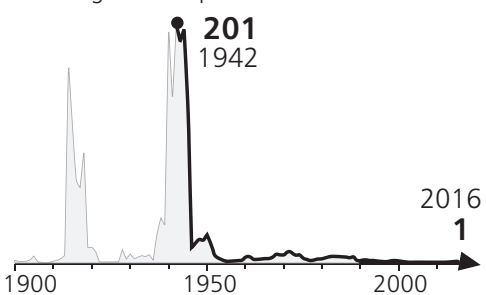
Procent dzieci, które zmarły przed 5 rokiem życia

Źródło: Gapminder[6] na podstawie UN-IGME, HMD

ZGONY NA POLU WALKI

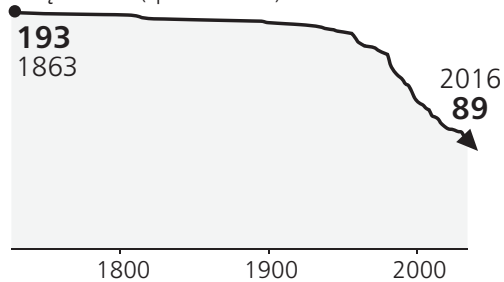
Liczba zgonów na polu walki na 100 000 osób

Źródło: Gleditsch(2016) za PRIO, Correlates War and UCDP[1]

KARA ŚMIERCI

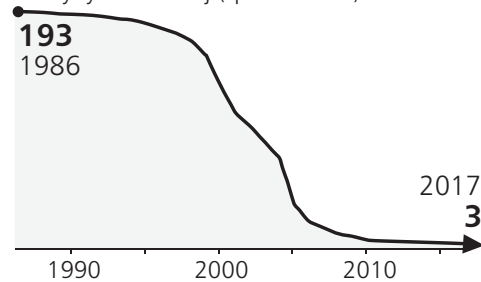
Liczba krajów z obowiązującą karą śmierci (spośród 194)

Źródło: Gapminder[14] na podstawie Amnesty i Pinker(2015)

BENZYNA OŁOWIOWA

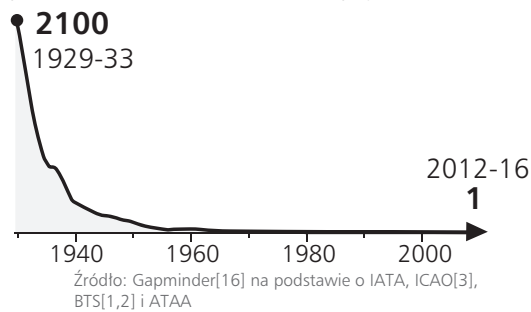
Liczba krajów zezwalających na użycie benzyny ołowiowej (spośród 194)

Źródło: Gapminder[15] na podstawie UNEP[2,3] i ILMC

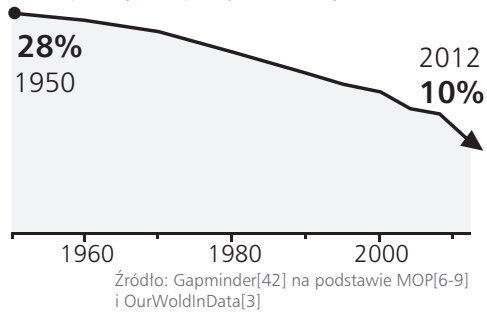
KATASTROFY LOTNICZE

Liczba zgonów w przeliczeniu na 10 miliardów pasażeromil (średnie z okresów pięciu lat)

PRACA NIELETNICH

Procent dzieci między 5 a 14 rokiem życia, które pracują na pełny etat w złych warunkach

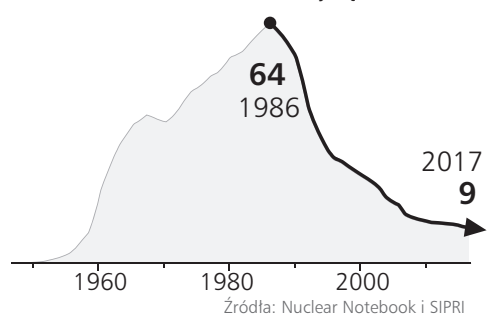
ZGONY SPOWODOWANE KLĘSKAMI ŻYWIOŁOWYMI

1000 zgonów/rok (średnie z okresów dziesięciu lat)

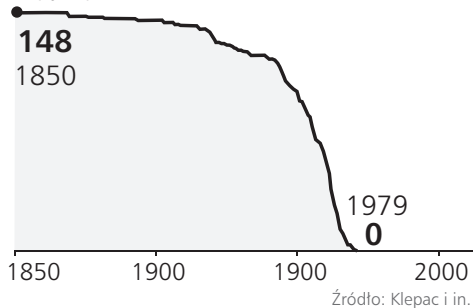
BRÓŃ JĄDROWA

Główce nuklearne liczone w tysiącach

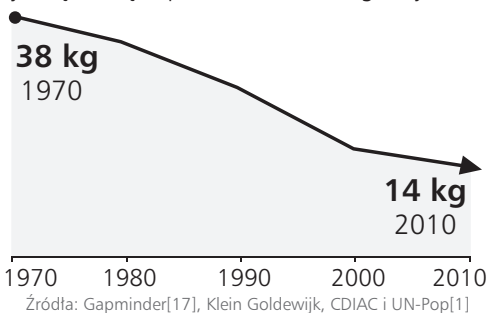
OSPA

Liczba krajów, w których wystąpiły przypadki ospy (spośród 194)

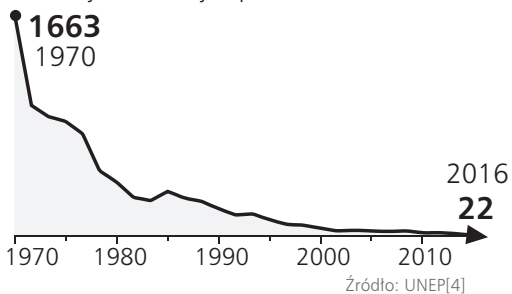
SMOG

Cząsteczki SO₂ emitowane przez jedną osobę w przeliczeniu na kilogramy

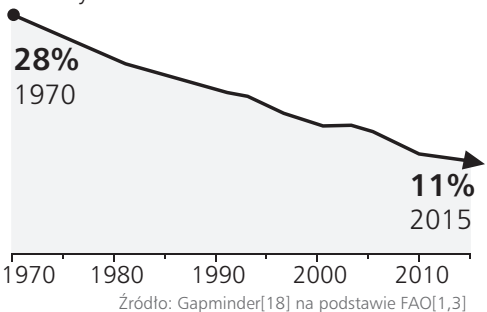
DZIURA OZONOWA

Użycie substancji powodujących rozrzedzenie warstwy ozonowej w przeliczeniu na 1000 ton

GŁÓD

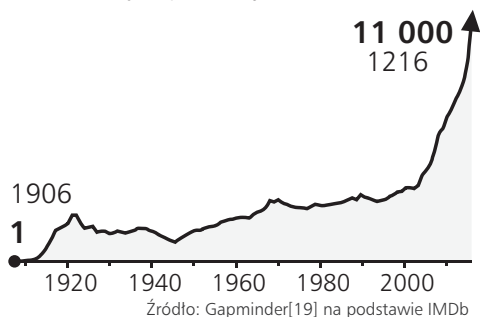
Procent ludzi cierpiących z powodu niedożywienia

16 ZJAWISK, KTÓRE WYSTĘPUJĄ CORAZ CZĘŚCIEJ

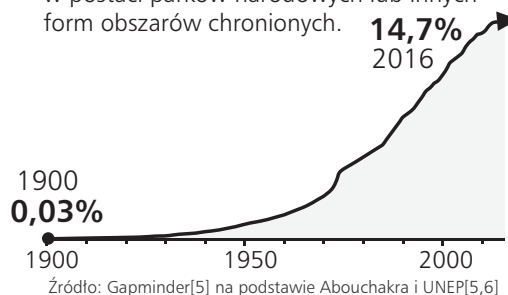
NOWE FILMY

Liczba nowych produkcji na rok

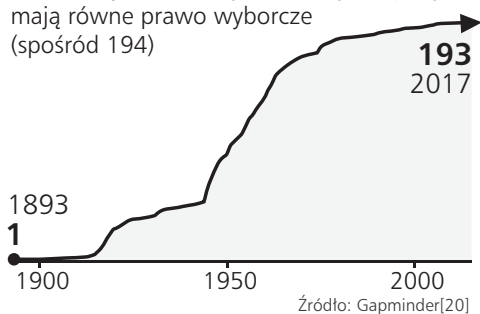
OCHRONA PRZYRODY

Procent powierzchni Ziemi objęty ochroną w postaci parków narodowych lub innych form obszarów chronionych.

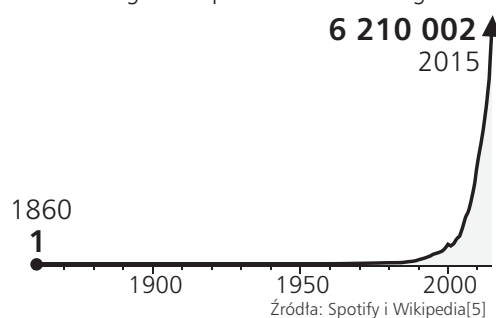
PRAWO KOBIET DO GŁOSOWANIA

Liczba krajów, w których kobiety i mężczyźni mają równe prawo wyborcze (spośród 194)

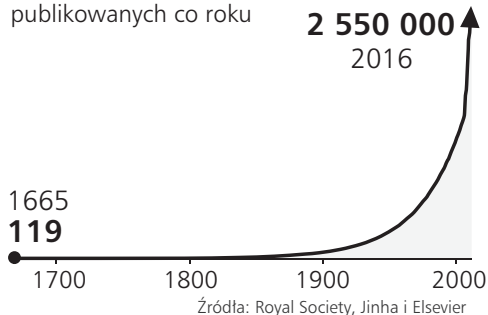
NOWA MUZYKA

Nowe nagrania opublikowane każdego roku

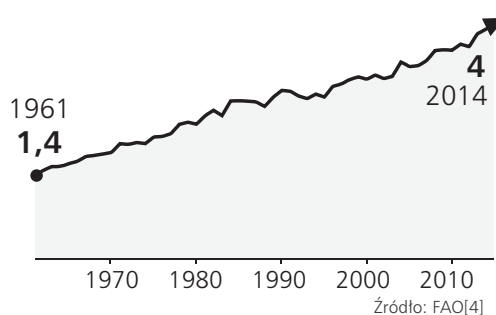
NAUKA

Liczba artykułów naukowych publikowanych co roku

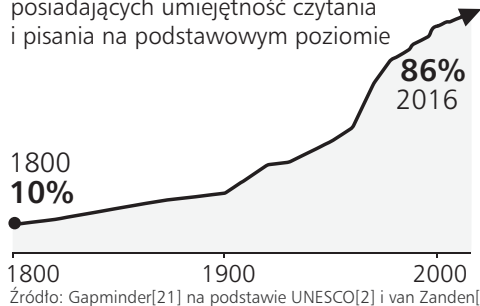
ŻNIWA

Zbiory zboża (tysiąc kg na hektar)

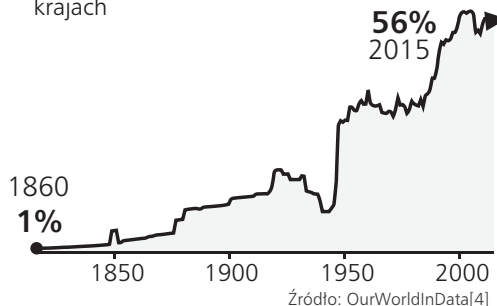
ALFABETYZACJA

Procent osób dorosłych (15+) posiadających umiejętność czytania i pisania na podstawowym poziomie

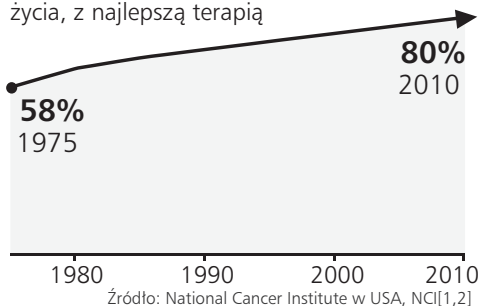
DEMOKRACJA

Procent ludzkości żyjący w demokratycznych krajach

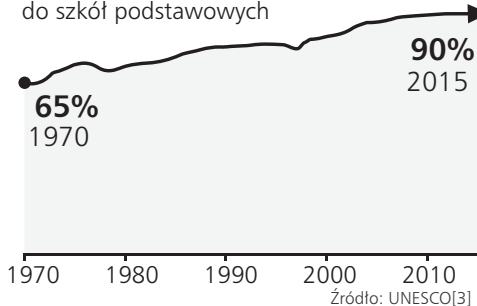
PRZEŻYWALNOŚĆ DZIECI CHORYCH NA RAKA

5 lat życia osób z diagnozą przed 20 rokiem życia, z najlepszą terapią

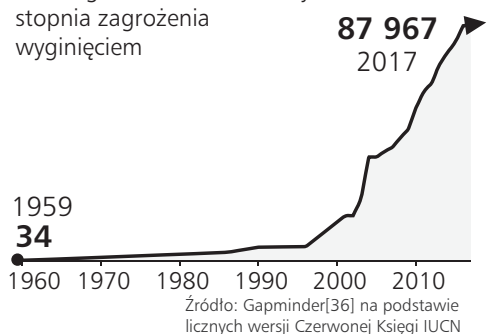
DZIEWCZĘTA W SZKOLE

Procent dziewcząt uczęszczających do szkół podstawowych

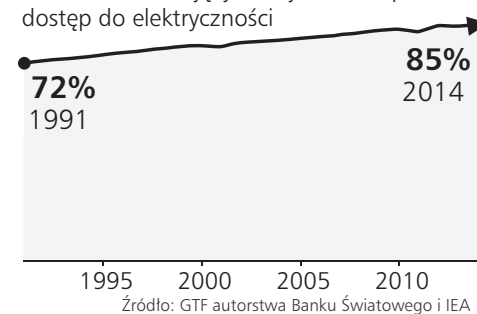
MONITOROWANIE GATUNKÓW

Liczba gatunków z określonym statusem stopnia zagrożenia wyginięciem

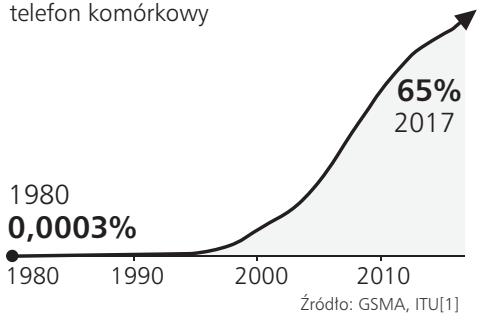
ZASIĘG ELEKTRYCZNOŚCI

Procent ludzi mających w jakimś stopniu dostęp do elektryczności

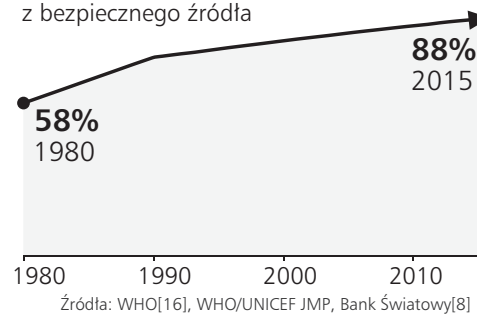
TELEFONY KOMÓRKOWE

Procent ludzi posiadających telefon komórkowy

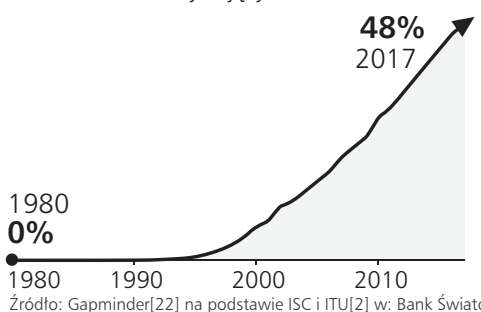
WODA

Procent ludzi mających dostęp do wody z bezpiecznego źródła

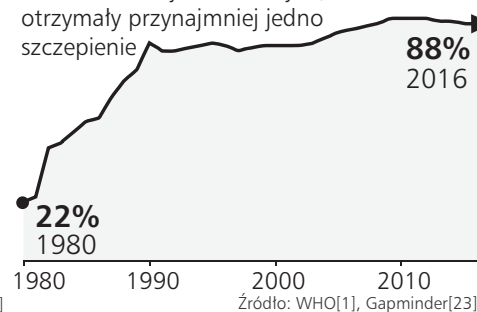
INTERNET

Procent ludzi korzystających z Internetu

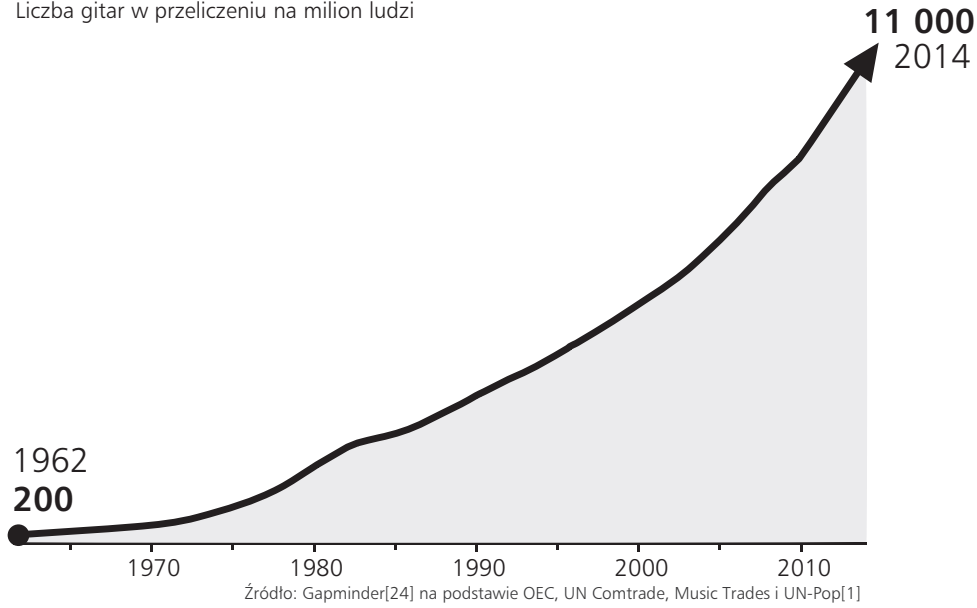
SZCZEPIENIA

Procent dzieci jednorocznych, które otrzymały przynajmniej jedno szczepienie

LICZBA GITAR NA OSOBĘ

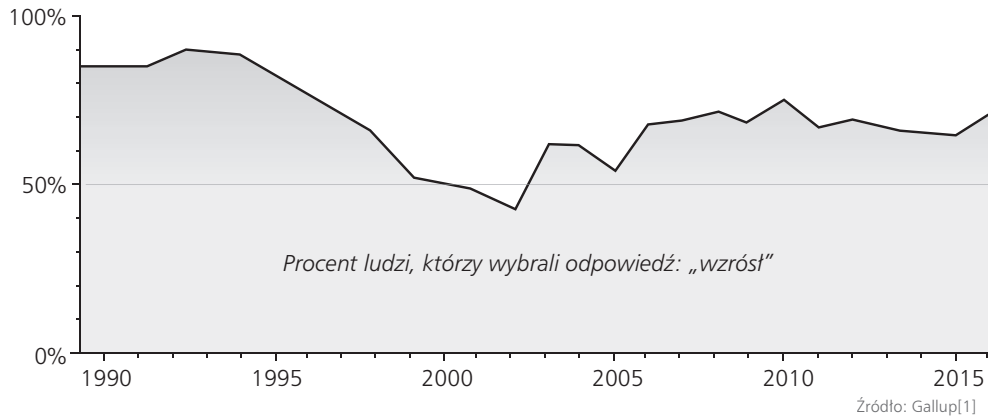
Liczba gitar w przeliczeniu na milion ludzi

Wykres 52

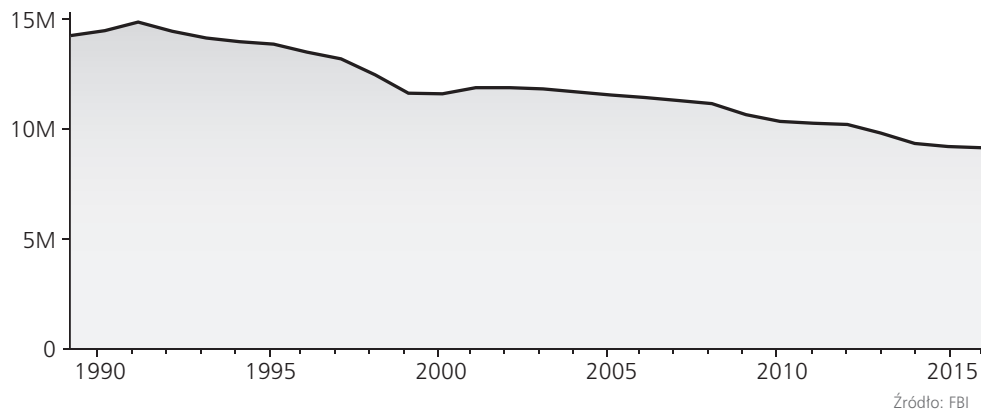
WIĘKSZOŚĆ OSÓB UWAŻA, ŻE PRZESTĘPCZOŚĆ ROŚNIE

Instytut Gallupa zadał następujące pytanie: „Czy w porównaniu z okresem sprzed trzech lat wskaźnik przestępczości w USA wzrósł, czy zmalał?”.

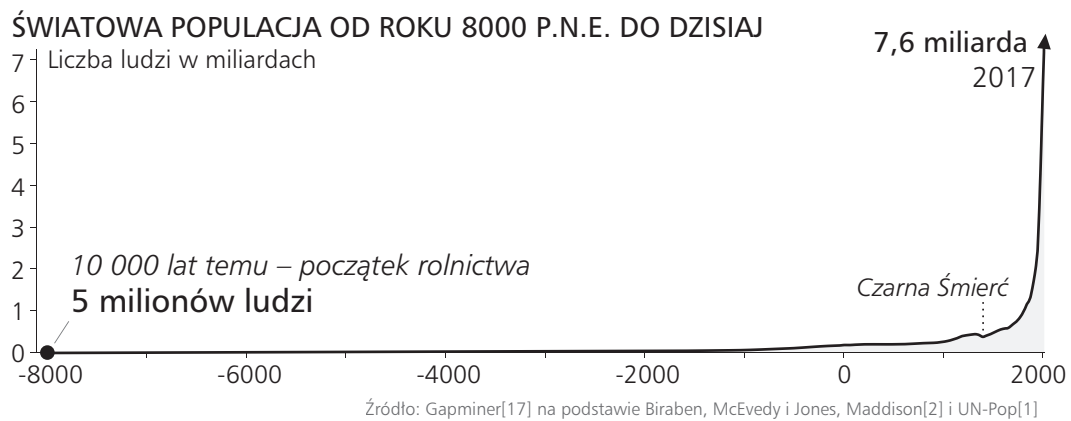

WYOBRAŻENIE:
RZECZYWISTOŚĆ:

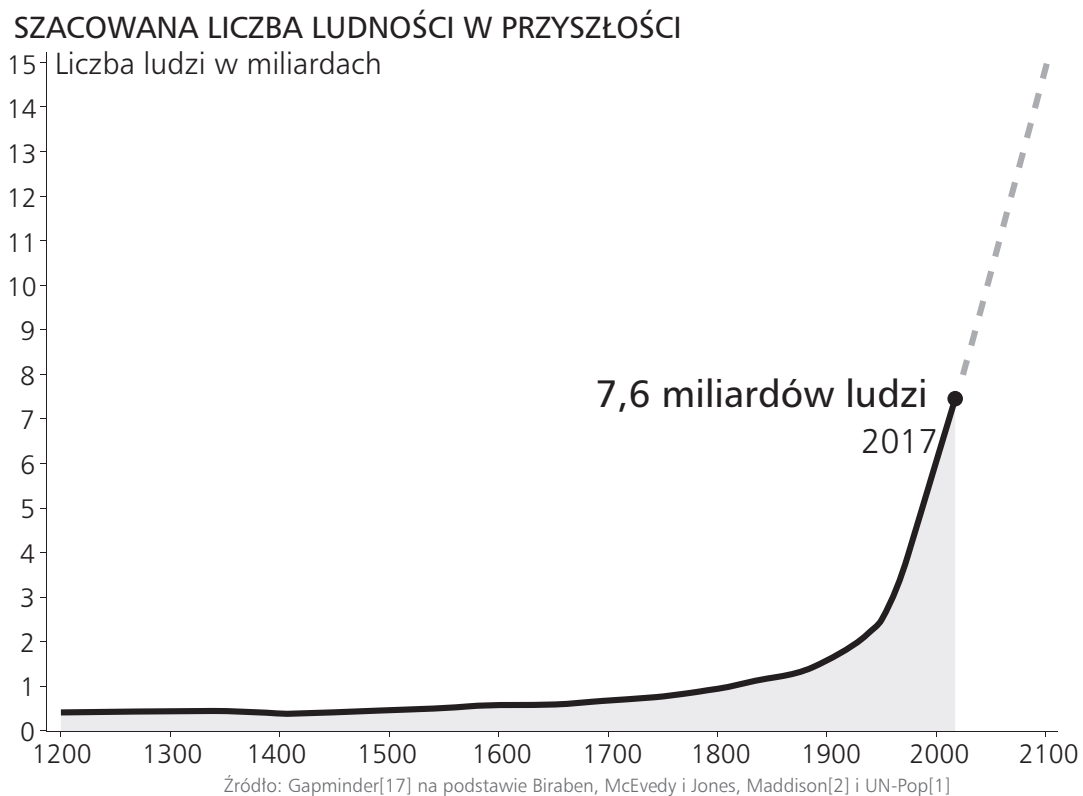
Zgłoszone przestępstwa w USA (w milionach)

Wykres 53 i 54

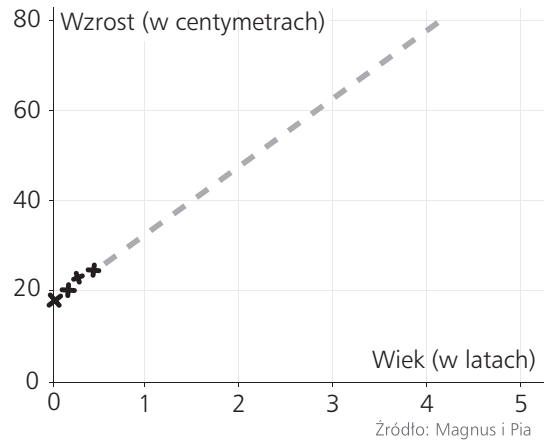

Wykres 55

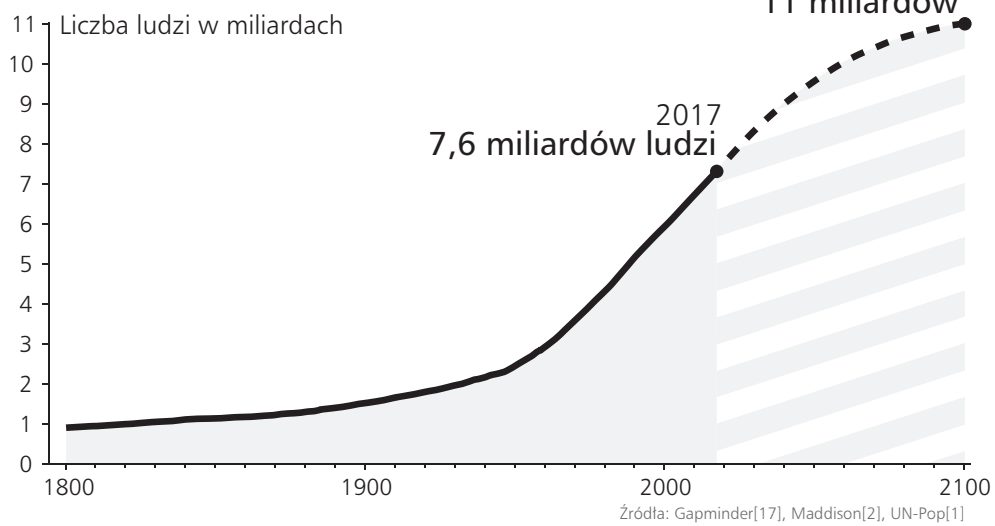
Wykres 56

SZACOWANY WZROST MINA

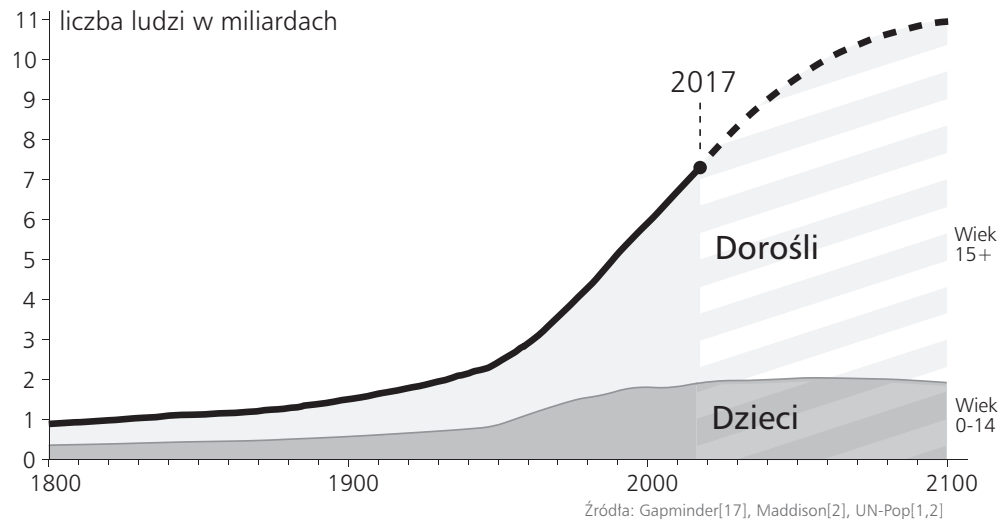
Wykres 57

ŚWIATOWA POPULACJA – PROGNOZA ONZ

Wykres 58

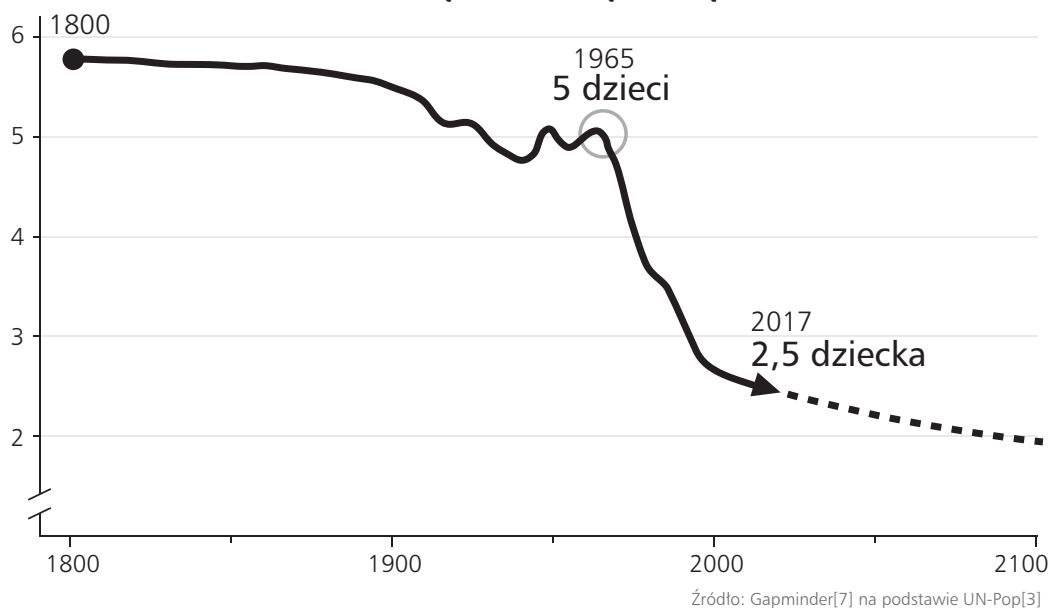
ŚWIATOWA POPULACJA – PROGNOZA ONZ

Wykres 59

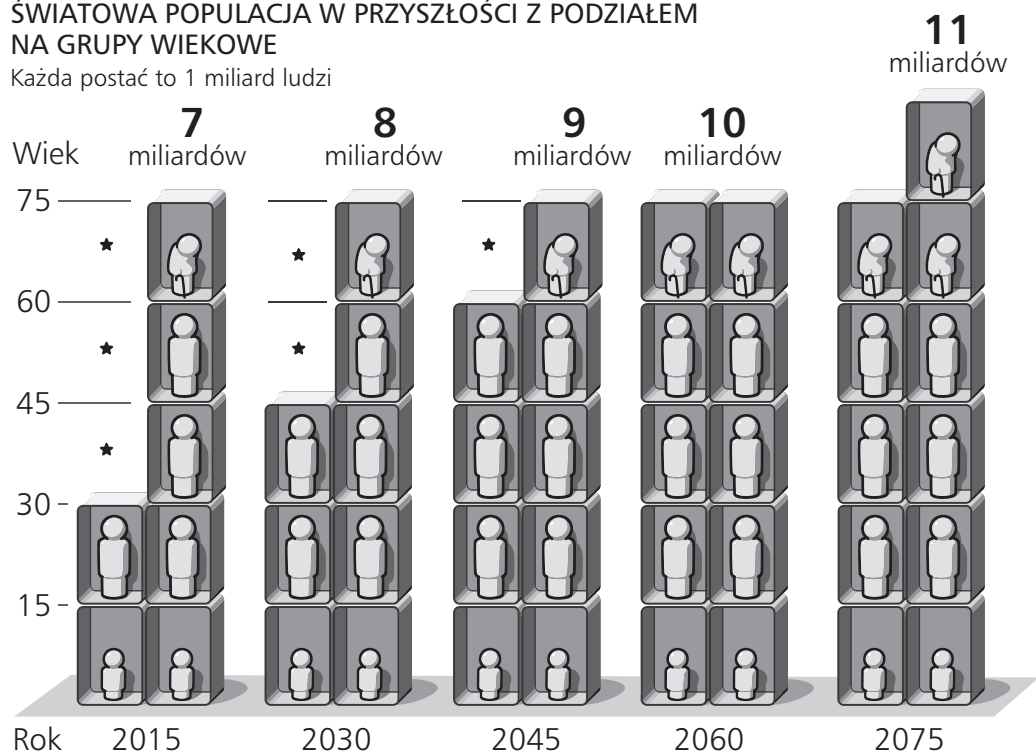
ŚREDNIA LICZBA DZIECI PRZYPADAJĄCA NA JEDNĄ KOBIETĘ OD 1800 ROKU DO DZISIAJ

Wykres 60

ŚWIATOWA POPULACJA W PRZYSZŁOŚCI Z PODZIAŁEM NA GRUPY WIEKOWE

Każda postać to 1 miliard ludzi

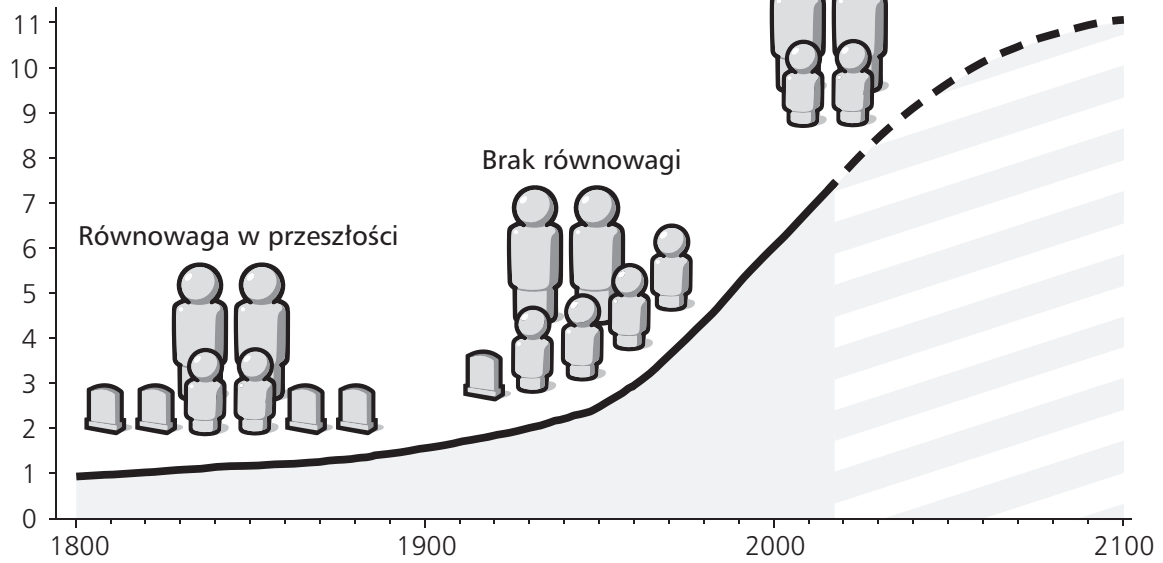

Źródło: Brutalnie uproszczone przez Gapminder[29] na podstawie UN-Pop[2]

Wykres 61

ŚWIATOWA POPULACJA

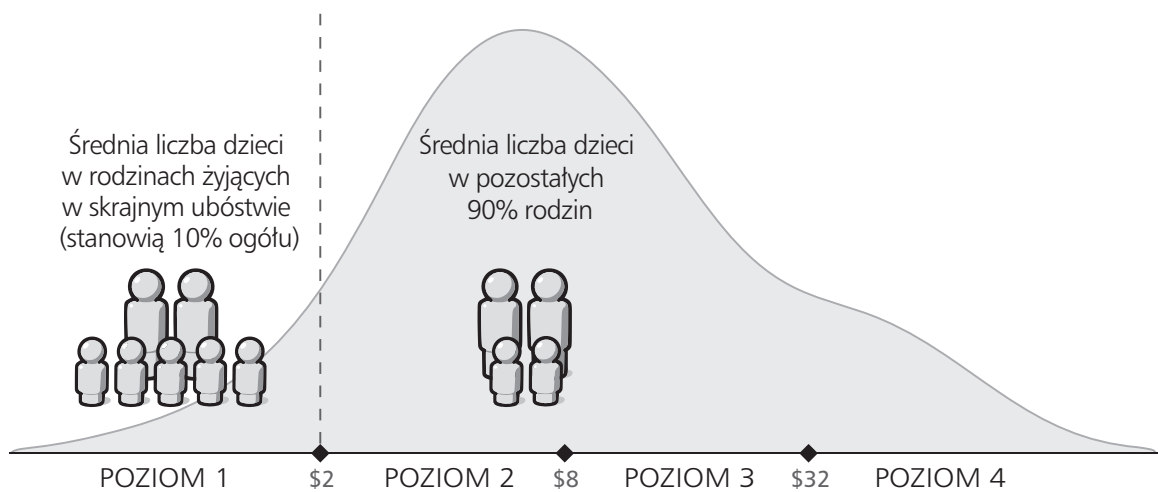
Liczba ludzi w miliardach

Źródła: Gapminder[17,30], UN-Pop[1], Maddison[2], Livi-Bacci, Paine i Boldsen oraz Gurven i Kapla

Wykres 62

ŚREDNIA LICZBA DZIECI W RODZINIE Z PODZIAŁEM NA GRUPY DOCHODOWE, 2017

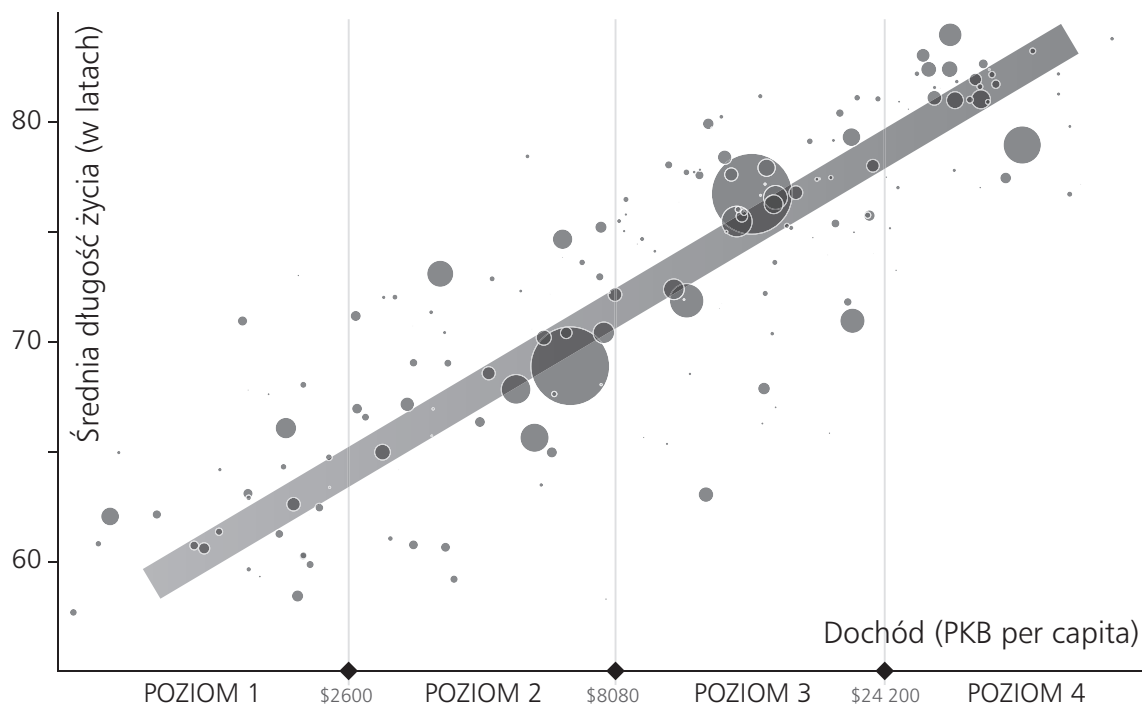

Dochód w USD na dzień z uwzględnieniem różnic cenowych Źródło: Gapminder[30] na podstawie USAID-DHS[1], UNICEF-MICS i PovcalNet

Wykres 63

LINIA PROSTA

Dłuższe życie i wyższe dochody idą ze sobą w parze

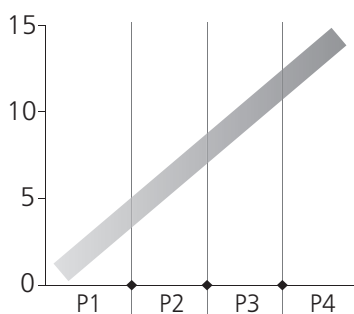
Dochód wyrażony w USD w stałych cenach z 2011 roku z uwzględnieniem różnic cenowych

Źródła: Bank Światowy[1], MFW[1], IHME[1], UN-Pop[1] i Gapminder[1,2,3,4]

Wykres 64

WYKSZTAŁCENIE

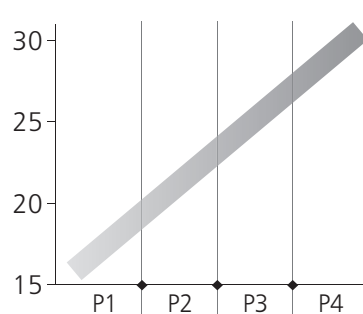
Średnia długość edukacji w latach

Źródła: Gapminder[3,44] i IHME[2]

WIEK ZAMAŹPÓJSCIA

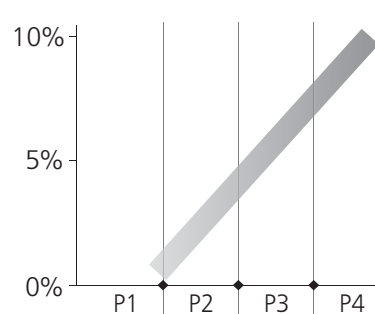
Średni wiek kobiet wychodzących po raz pierwszy za mąż

Źródła: Gapminder[3,33]

REKREACJA

Część dochodów wydawana na rekreację i kulturę

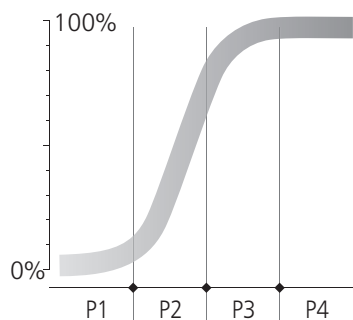

Źródła: Gapminder[3,45] na podstawie MOP[10]

Wykresy 65, 66, 67

UMIEJĘTNOŚĆ PISANIA I CZYTANIA

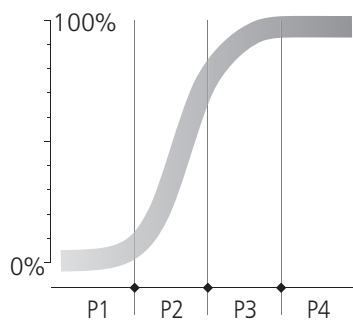
Procent kobiet, które potrafią czytać i pisać

Źródła: Gapminder[3,21] i UNESCO[2]

SZCZEPIENIA

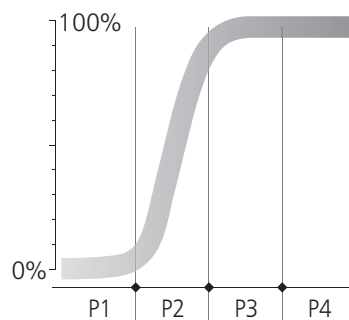
Procent dzieci jednorocznych, które otrzymały szczepienia

Źródła: Gapminder[3,23], WHO[1]

LODÓWKI

Procent gospodarstw domowych osiadających lodówkę lub zamrażarkę

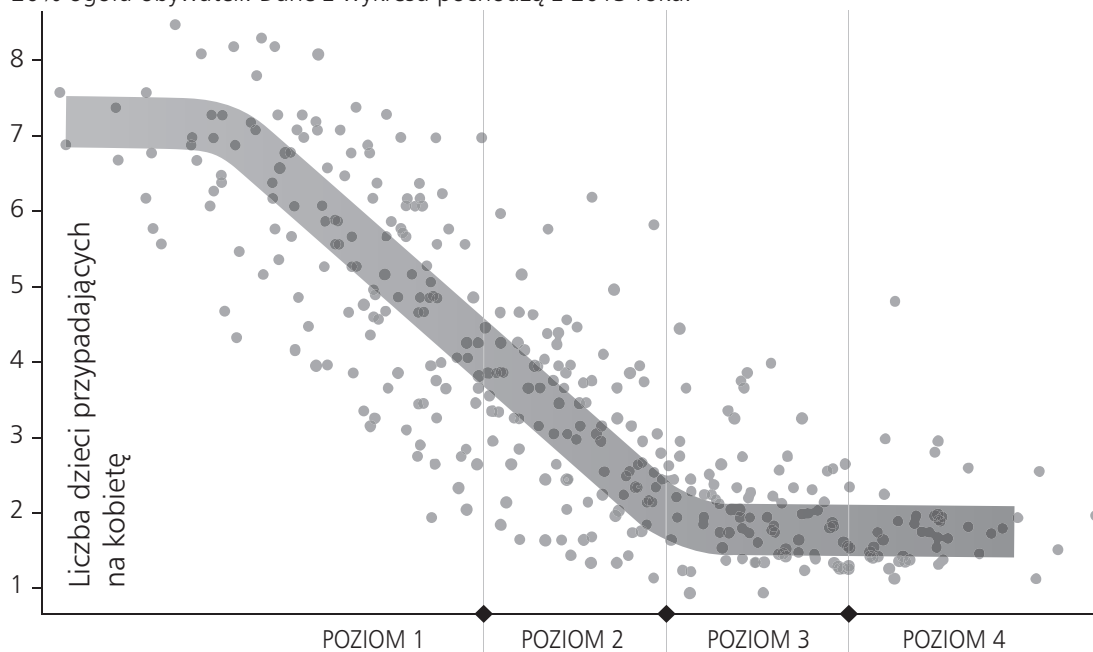

Źródła: Gapminder[3] i USAID-DHS[1]

Wykresy 68, 69, 70

KSZTAŁT ZJEŹDŹALNI

Kropki mogą tu przedstawiać kraje lub – w przypadku gdy dysponowaliśmy takimi danymi – podział populacji kraju na pięć grup dochodowych, z czego każda odpowiada 20% ogółu obywateli. Dane z wykresu pochodzą z 2013 roku.

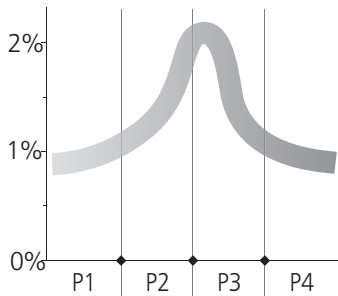

Źródło: Gapminder[3,47] na podstawie GDL[1], USAID-DHS[1], UNICEF-MICS[1] oraz OurWorldInData[10]

Wykres 71

PRÓCHNICA

Procent dwunastoletnich dzieci z próchnicą

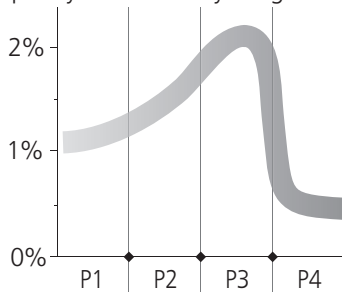

Źródła: Gapminder[3,46] na podstawie OHDB

ŚMIERTELNE OFIARY

WYPADKÓW DROGOWYCH

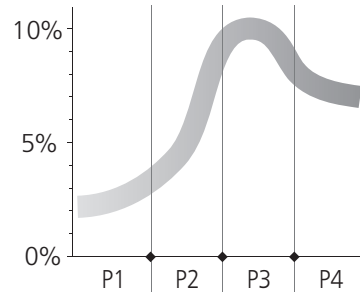
Liczba zgonów użytkowników pojazdów dwuśladowych oraz pieszych na tle innych zgonów

Źródła: Gapminder[3,48] na podstawie IHME[3]

UTONIĘCIA DZIECI

Liczba utonięć dzieci w wieku 1-9 lat na tle innych zgonów

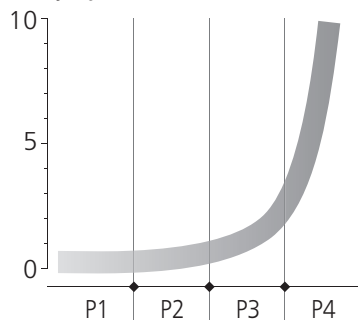

Źródła: Gapminder[3,49] na podstawie IHME[4]

Wykresy 72, 73, 74

DYSTANS PODRÓŻY

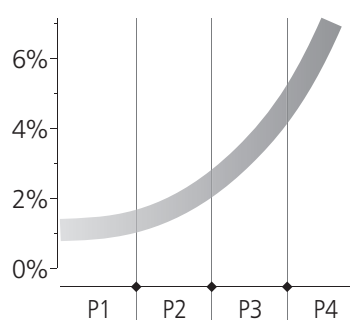
Średnie odległości pokonywane w ciągu roku liczone w tysiącach mil

Źródła: Gapminder[3,50] na podstawie EIA

WYDATKI

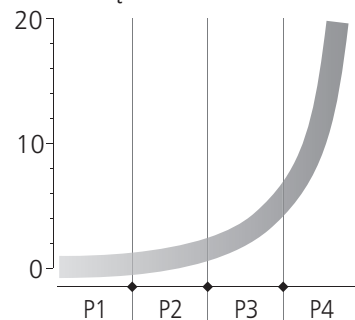
Procent dochodu przeznaczony na pojazdy i transport

Źródła: Hellebrandt i in. oraz Bank Światowy[20]

EMISJA CO₂

Liczba ton CO₂ wyemitowana w ciągu roku w przeliczeniu na osobę

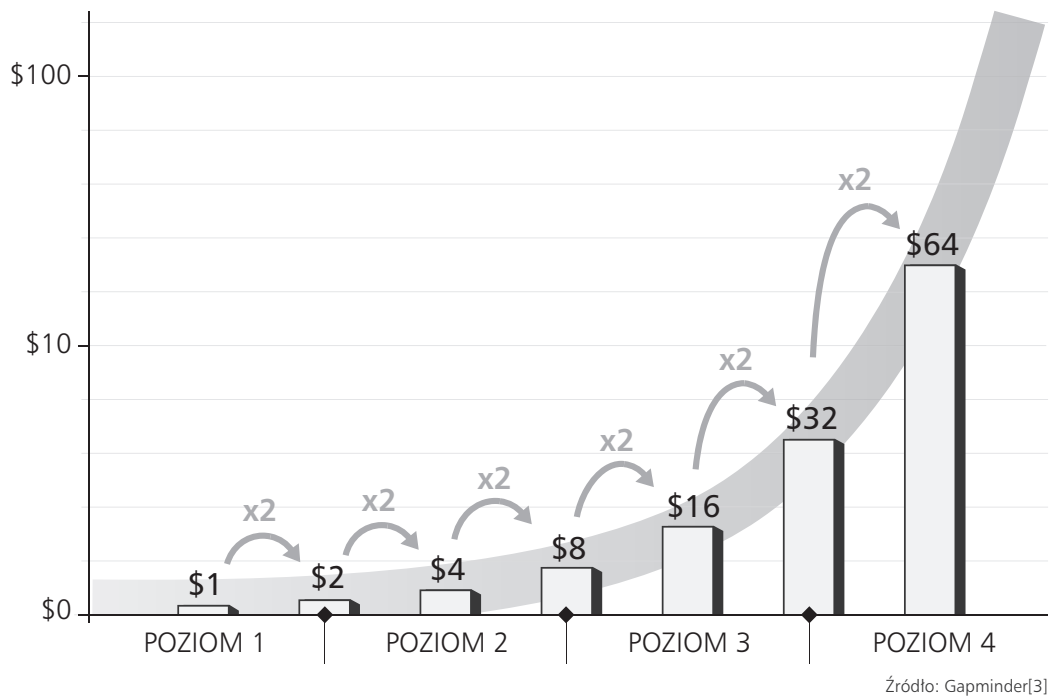

Źródła: Gapminder[51], CDIAC i UN-Pop[1]

Wykresy 75, 76, 77

PODWOJENIE DOCHODU

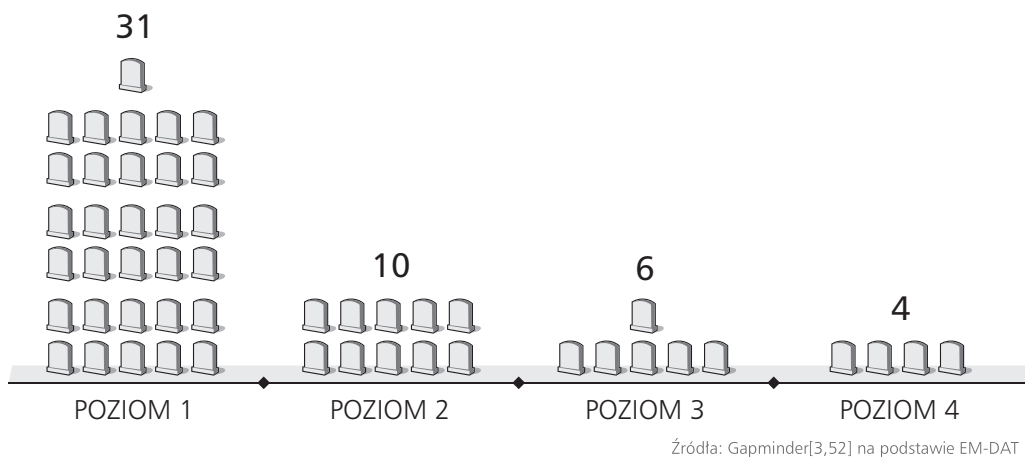
Dochód na dzień ulega podwojeniu przy przechodzeniu z jednego poziomu na drugi

Wykres 78

OCHRONA PRZECIWKO KLĘSKOM ŻYWIŁOWYM KOSZTUJE

Roczna liczba ofiar klęsk żywiołowych w przeliczeniu na milion osób
Średnia z okresu 25 lat (1991-2016).

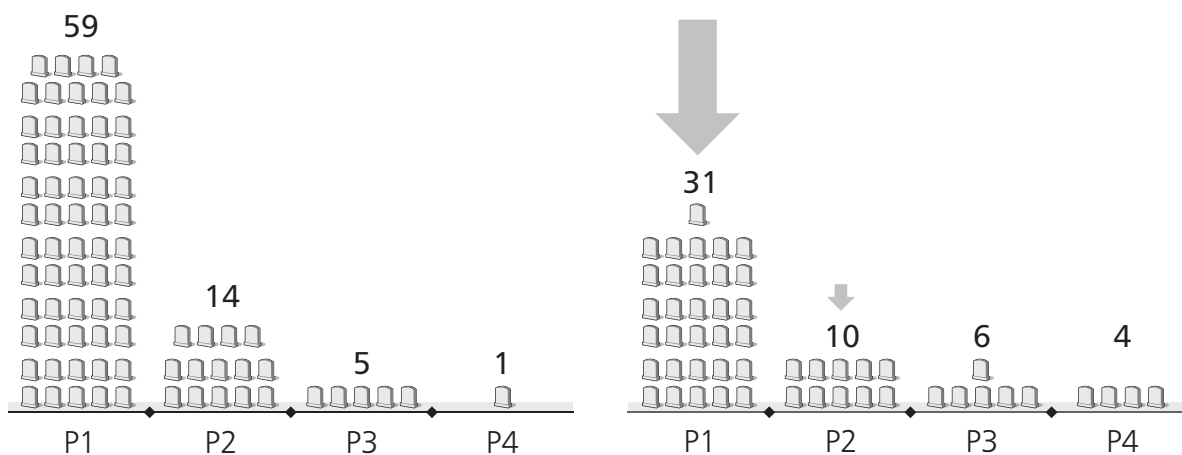
Wykres 79

KLĘSKI ŻYWIOŁOWE POWODUJĄ MNIĘSZĄ ŚMIERTELNOŚĆ NA POZIOMIE 1

Średnia liczba zgonów spowodowanych klęskami żywiołowymi w przeliczeniu na milion osób

1965-1990

1991-2016

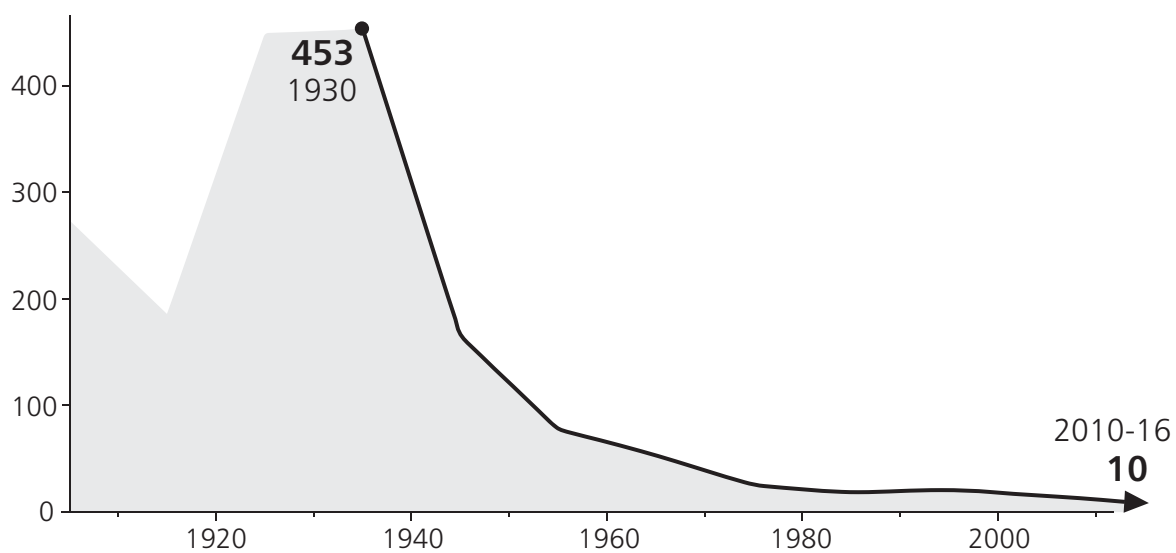

Źródła: Gapminder[3,52] na podstawie EM-DAT

Wykres 80

LICZBA ZGONÓW W WYNIKU KLĘSK ŻYWIOŁOWYCH

Liczba zgonów w przeliczeniu na milion osób (średnia dziesięcioletnia)

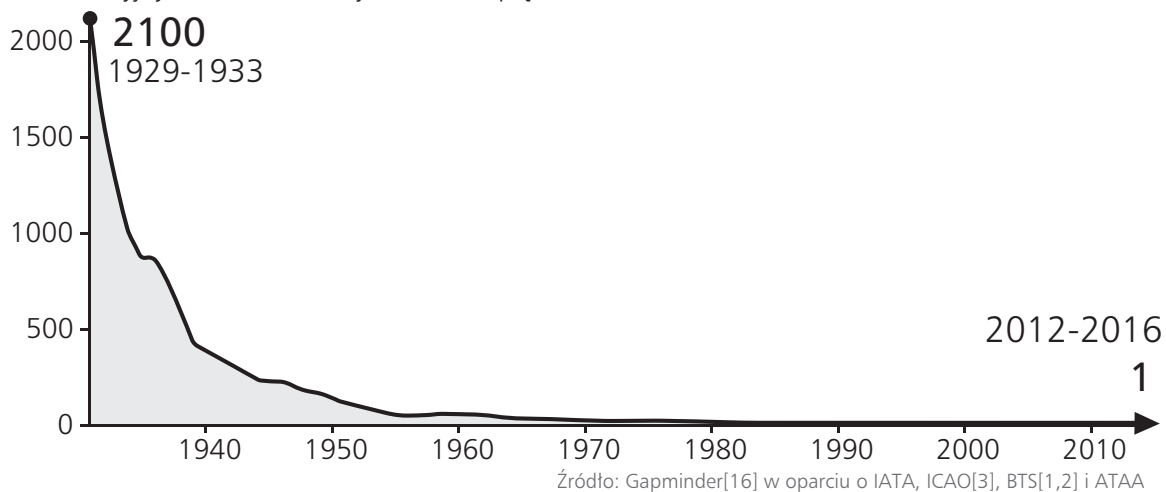

Źródło: Gapminder[52] na podstawie EM-DAT i UN-Pop[1]

Wykres 81

ZGONY SPOWODOWANE KATASTROFAMI LOTNICZYMI

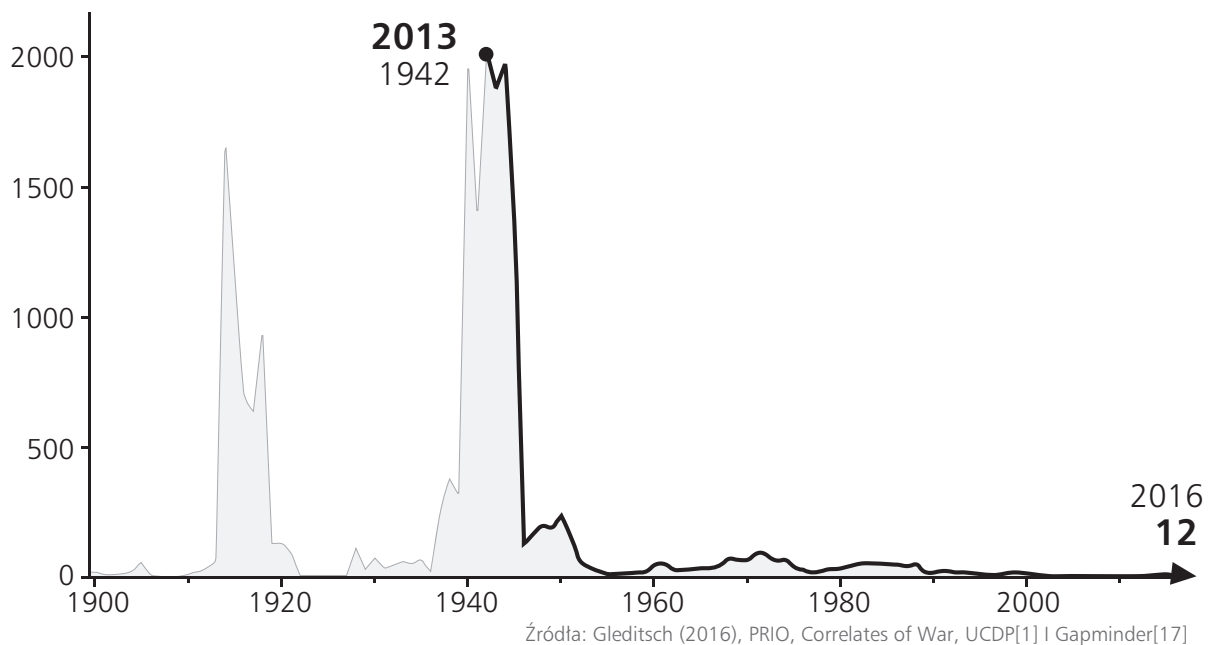
Roczna liczba zgonów w przeliczeniu na 10 miliardów pasażeromil w komercyjnych liniach lotniczych (średnia pięcioletnia)

Wykres 82

LICZBA ZGONÓW NA POLU WALKI

Liczba zgonów na polu walki w przeliczeniu na milion ludzi

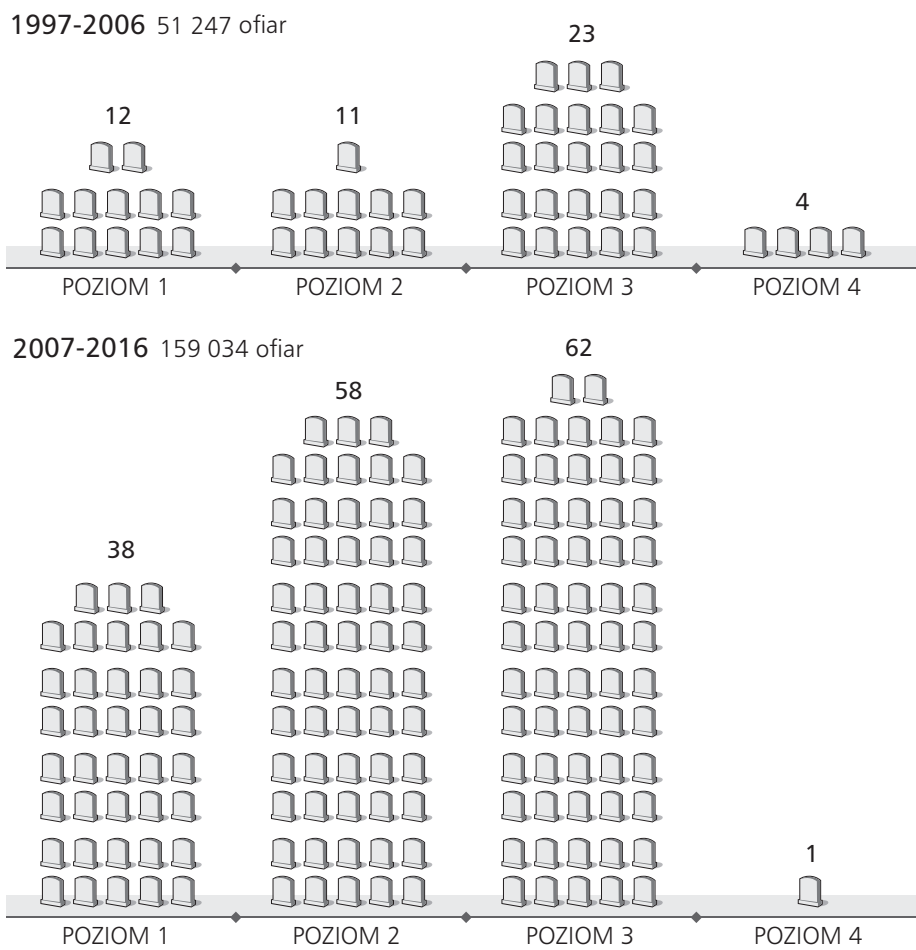

Wykres 83

MNIEJSZA LICZBA OFIAR ATAKÓW TERRORYSTYCZNYCH NA POZIOMIE 4

Na całym świecie terroryści zabili więcej ludzi niż w ostatnim dziesięcioleciu.
Każdy nagrobek to 1000 ofiar.

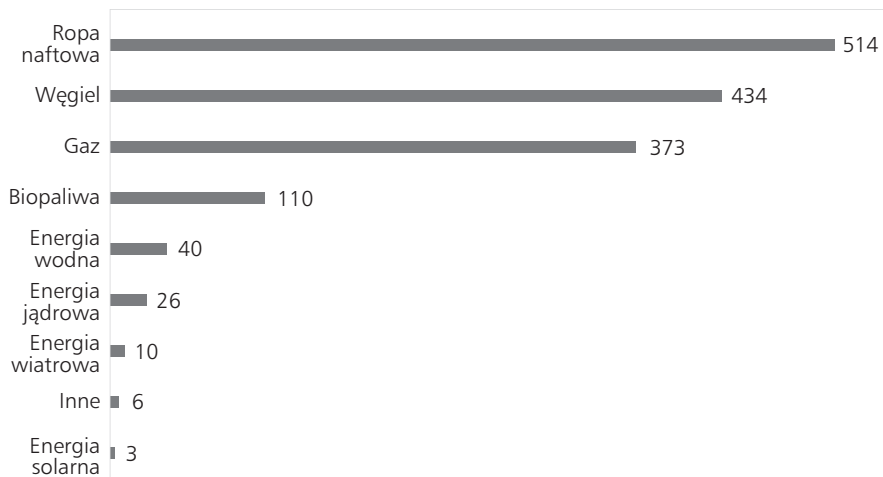

Źródła: Global Terrorism Database (GTD) i Gapminder[3]

Wykres 84

GLOBALNE ŹRÓDŁA ENERGII, 2016

Światowe zużycie energii liczone w 100 terawatogodzinach (TWh)

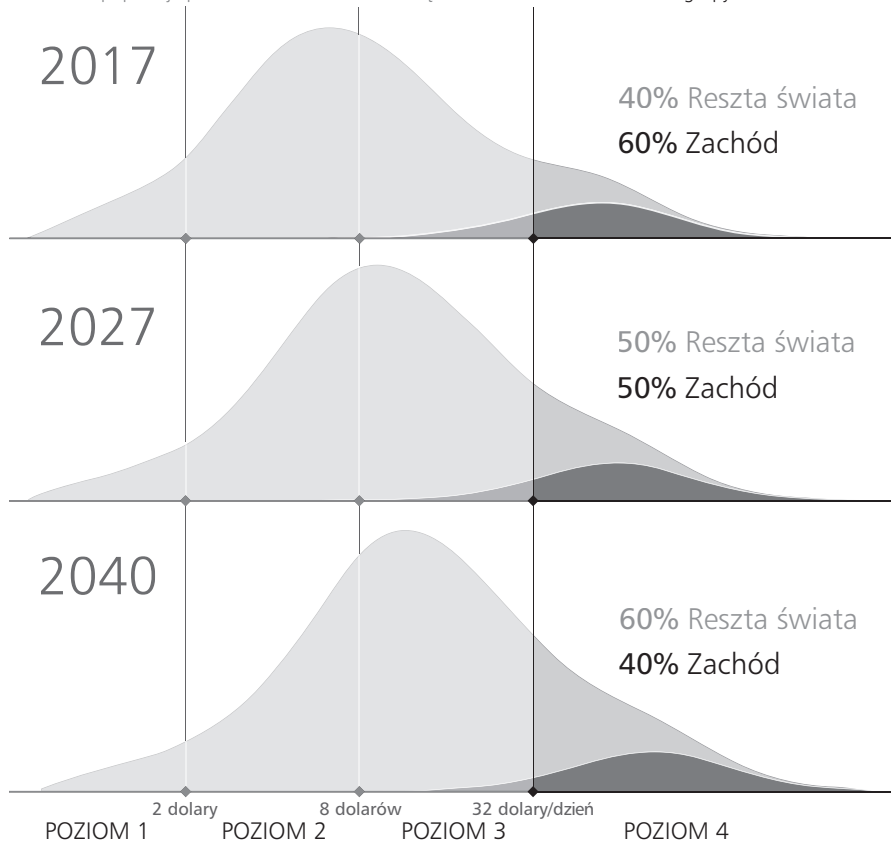

Źródło: Smil 2017

Wykres 85

**WKRÓTCE WIĘKSZOŚĆ LUDZI ŻYJĄCYCH NA POZIOMIE 4
POCHODZIĆ BĘDZIE Z KRAJÓW „NIEZACHODNICH”**

Światowa populacja podzielona na Zachód i resztę świata z rozmieszczeniem na grupy dochodowe

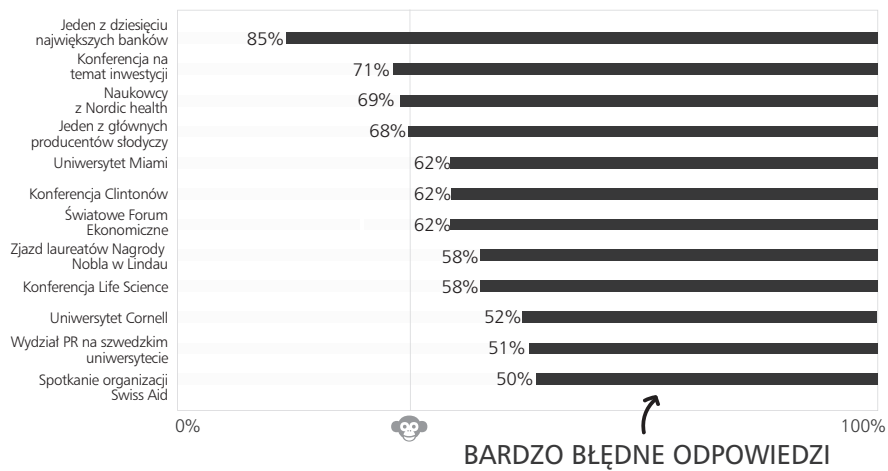
Dochody wyrażone w dolarach amerykańskich na dzień w stałych cenach z 2011 roku z uwzględnieniem stopy inflacji i różnic cenowych.

Źródło: Gapminder[8] na podstawie PovcalNet, MFW[1], van Zanden[1]

Wykres 86

WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 9: poprawne odpowiedzi w procentach.

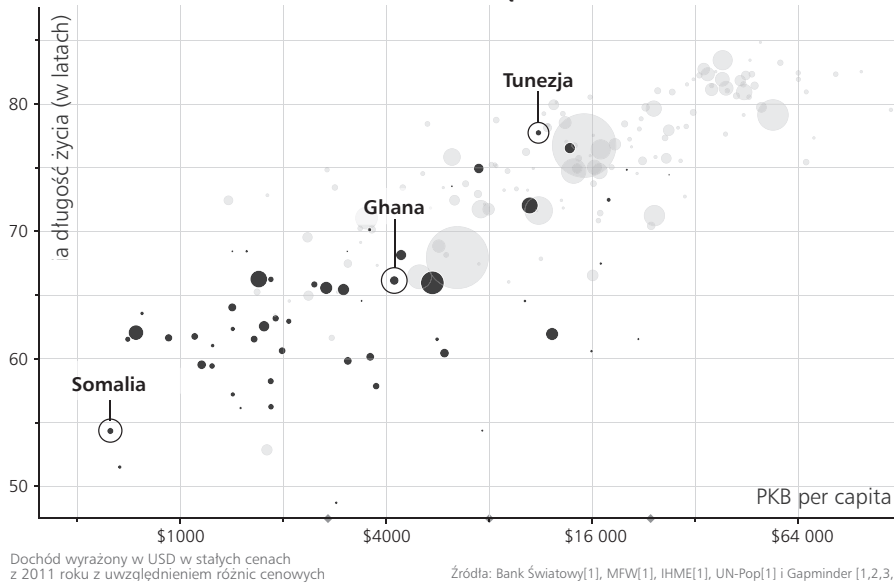
Jaki procent rocznych dzieci na świecie poddano szczepieniom?
(Poprawne odpowiedzi: 80%, bardzo błędne odpowiedzi: 20%)

Źródło: Gapminder[27]

Wykres 87

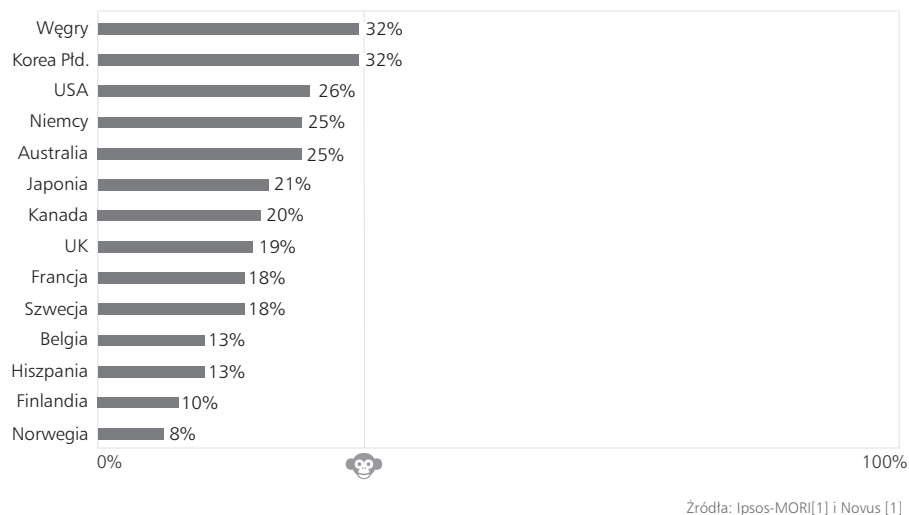
RÓŻNICE W POZIOMIE ZDROWIA I STATUSIE MAJĄTKOWYM W AFRYCE

Wykres 88

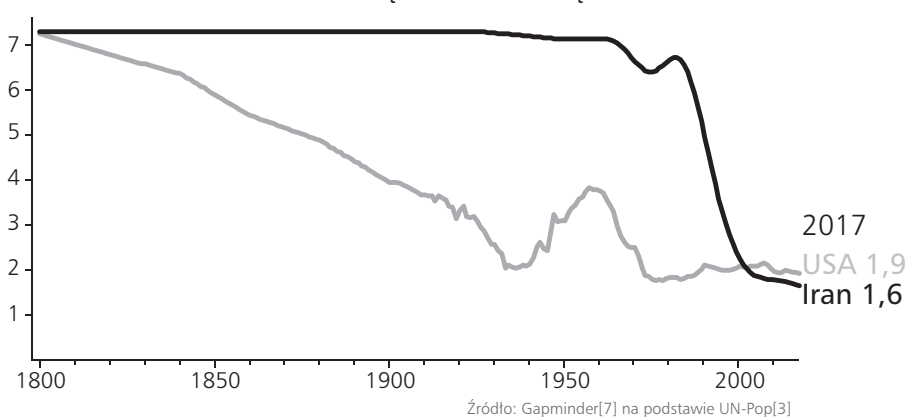
WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 10: poprawne odpowiedzi w procentach.

Biorąc pod uwagę światową średnią, edukacja przeciętnego trzydziestoletniego mężczyzny trwa 10 lat. Ile lat trwa edukacja kobiety w tym samym wieku? (Właściwa odpowiedź: 9 lat)

Wykres 89

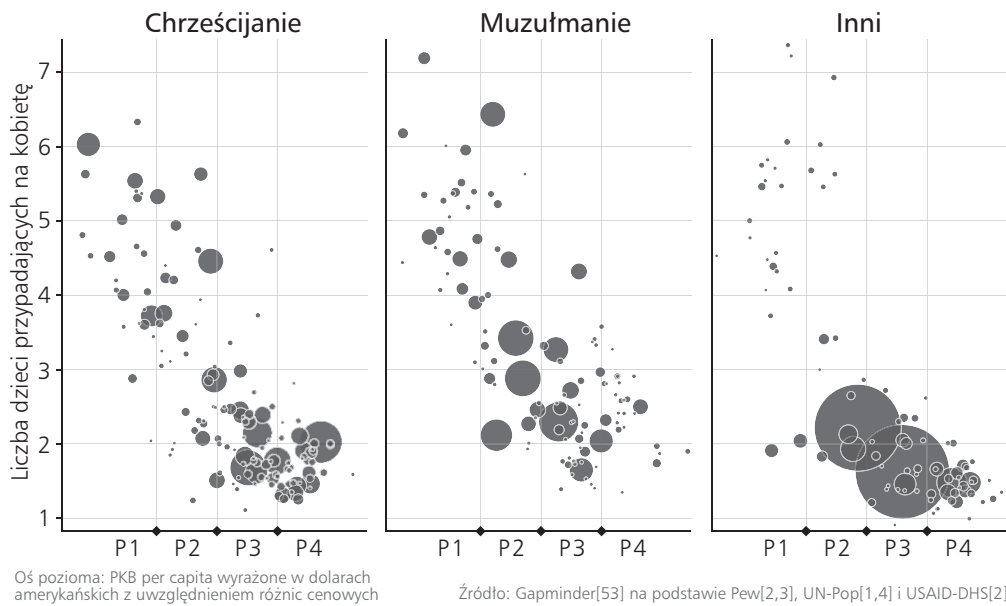
ŚREDNIA LICZBA DZIECI PRZYPADAJĄCYCH NA KOBIETĘ OD ROKU 1800 DO DZISIAJ

Wykres 90

WYŻSZY DOCHÓD PRZEKŁADA SIĘ NA MNIJSZĄ LICZBĘ DZIECI

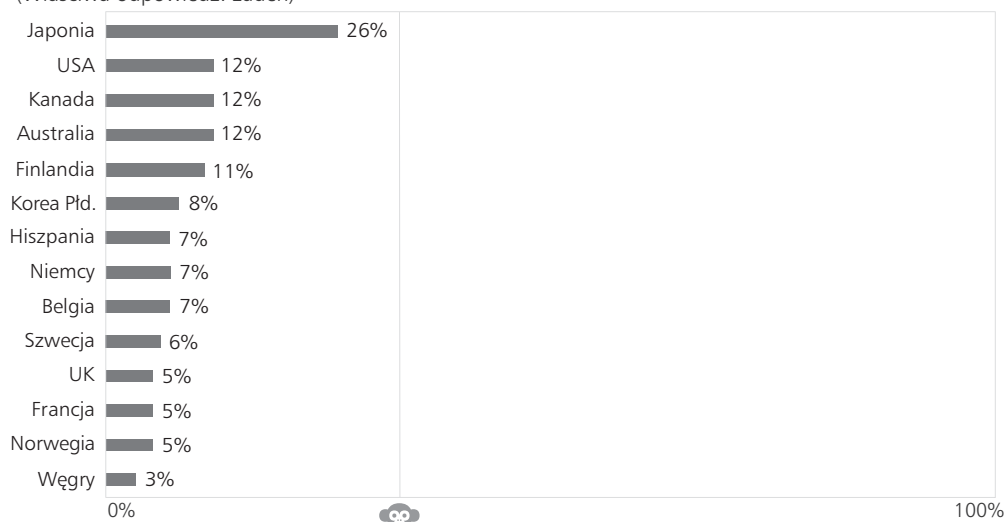
Wszystkie kraje podzielone na grupy religijne, 2017. Rozmiar bańki odpowiada rozmiarowi populacji

Wykresy 91, 92, 93

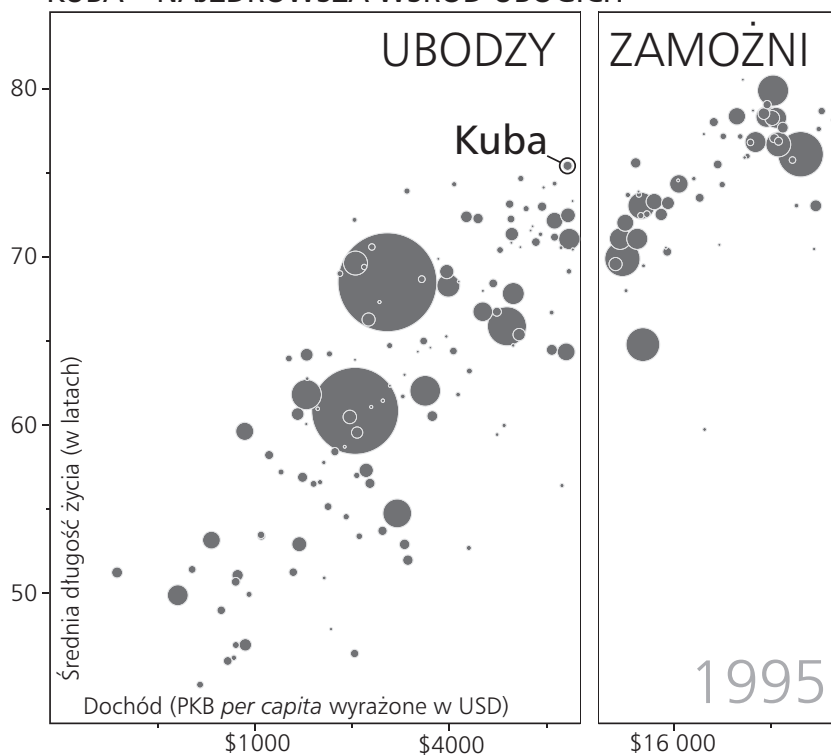
WYNIKI DOTYCZĄCE PYTANIA NUMER 11: poprawne odpowiedzi w procentach.

W roku 1996 tygrysy, pandy wielkie oraz czarne nosorożce znajdowały się na liście zwierząt zagrożonych. Które spośród tych gatunków obecnie sklasyfikowano jako bardziej zagrożone wyginięciem? (Właściwa odpowiedź: żaden)

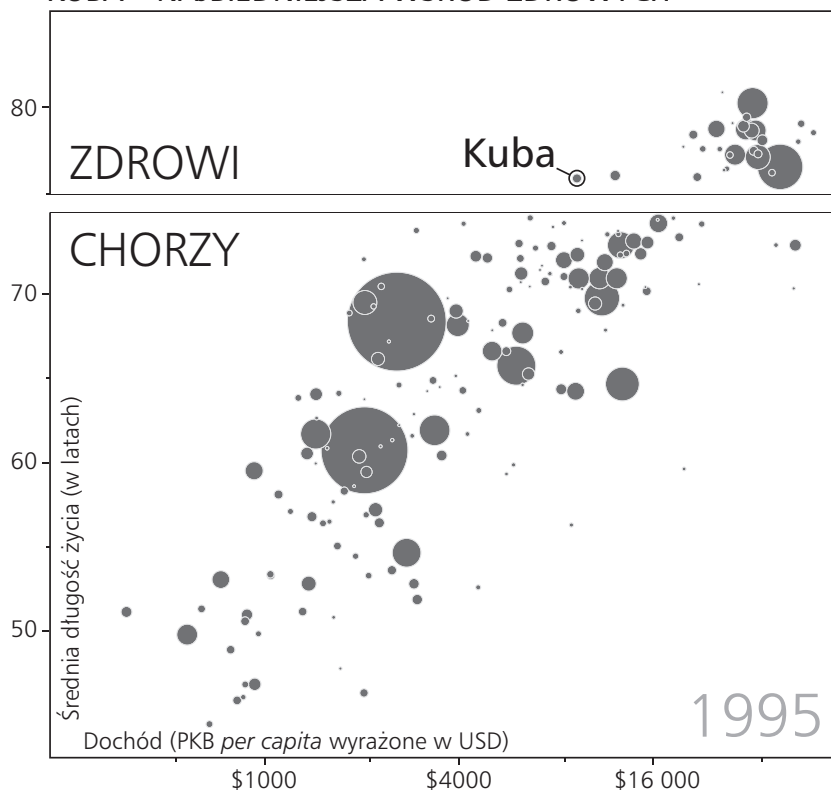

Wykres 94

KUBA – NAJZDROWSZA WŚRÓD UBOGICH

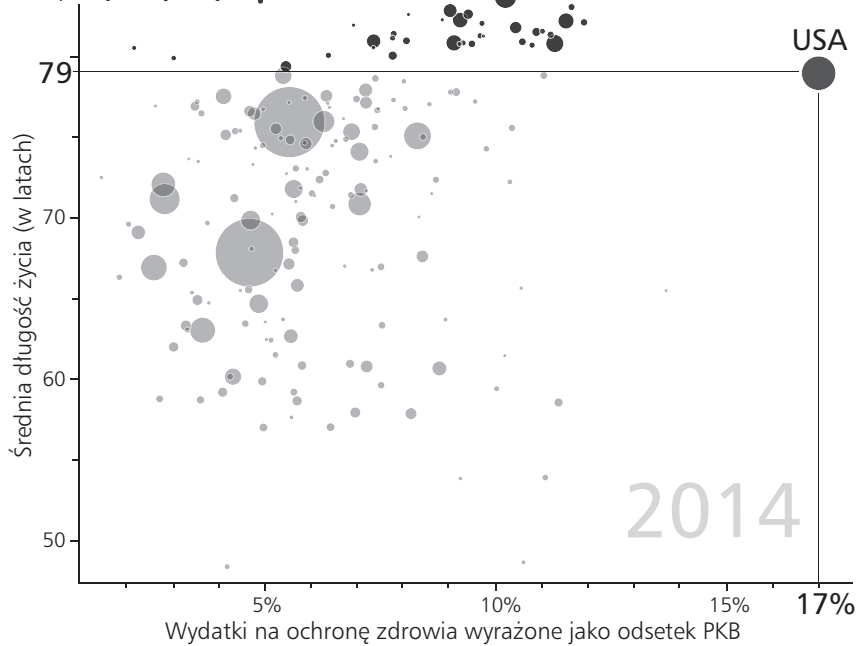
KUBA – NAJBIEDNIEJSZA WŚRÓD ZDROWYCH

Dochód wyrażony w USD z uwzględnieniem różnic cenowych Źródła: Bank Światowy[1],IHME[1] i UN-Pop[1]

Wykres 95

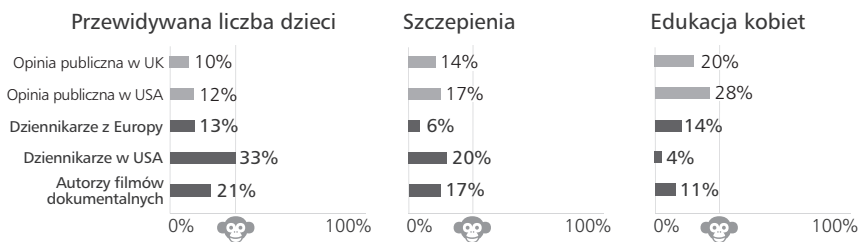
39 KRAJÓW MA WYŻSZĄ ŚREDNIĄ DŁUGOŚĆ ŻYCIA NIŻ USA
 Nikt jednak nie pokona Stanów Zjednoczonych pod względem wydatków na opiekę medyczną

Źródła: IHME[1], UN-Pop[1] i WHO[12] w: Bank Światowy [24]

Wykres 96

DZIENNIKARZE I TWÓRCY FILMÓW NIE POKONALI SZYMPANSÓW

Źródła: Ipsos-MORI[1], Novus[1] i Gapminder[27]

Wykres 97

EMISJA CO₂ W PRZELICZENIU NA ZAROBKI

Źródło: Gapminder[51] na podstawie CDIAC

Wykres 98